

Kerttu Talvitie ja katoavat kansanlaulut
Repertuaaritutkimus kauhajokelaisen kansanlaulajan ja
perinteenkerääjän ohjelmistosta

SILJA
PALOMÄKI

Pro gradu -tutkielma

Populaari- ja kansanmusiikin maisterikoulutus

Taideyliopiston Sibelius-Akatemia

2016

1. JOHDANTO	3
2. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	5
2.1 TUTKIMUSKYSYMYKSET	6
2.2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET JA METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	7
2.2.1 <i>Repertuaarin analyysi ja perinnelajit</i>	8
2.2.2 <i>Laulujen metriikka</i>	9
2.3 TUTKIMUKSEN AINEISTO	11
2.3.1 <i>Aatos Rinta-Koski ja hänen nuotinnoksensa Kerttu Talvitien repertuaarista</i>	14
3. KERTTU TALVITIEN HENKILÖKUVA	16
4. KERTTU TALVITIEN REPERTUAARI	24
4.1 REPERTUAARIN MUODOSTUMINEN	36
4.2 LAULUJEN AIHEPIIRIT JA SISÄLLÖT	40
4.3 ANALYYSI PERINNELAJIEN MUKAAN	44
4.3.1 <i>Rekilaulut</i>	45
4.3.2 <i>Polskalaulut</i>	51
4.3.3 <i>Piirileikit ja tanssilaulut</i>	52
4.3.4 <i>Balladit</i>	56
4.3.5 <i>Muut riimilliset laulut</i>	58
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	61
LÄHTEET	64
LIITTEET.....	68
LIITE I	68
LIITE II.....	79

1. JOHDANTO

Tampereen Kansanperinteen arkistossa on kattava määrä laulettua materiaalia, jossa Kauhajoki on merkitty laulajan tai soittajan kotipaikkakunnaksi. Lauluja on tallennettu erityisen paljon nimenomaan Kauhajoelta verrattuna muihin eteläpohjalaisiin kuntiin. Professori Erkki Ala-Könnin (1911–1996) mukaan nimetyssä AK-kokoelmassa Kauhajoelta on lauluja yli 2000 kappaletta. Erityisen mielenkiintoista tämä on siksi, että suuren osan näistä lauluista on laulanut ääninauhalle sama laulaja, maatilän emäntä Kerttu Talvitie.

Tutustuin Kerttu Talvitien (1912–1989) lauluihin ollessani Sibelius-Akatemian Seinäjoen yksikössä Kyläpelimannit-projektissa työharjoittelussa vuonna 2004. Tällöin toimin muusikkona Kyläpelimannit yhtyeen riveissä Etelä-Pohjanmaan kiertueella. Projektissa Suupohjan alueen kyläpelimannina tuolloin työskennellyt viulisti Piia Kleemola-Välimäki oli saanut käsiinsä kauhajokelaisen perinteen kerääjä ja musiikin harrastaja Aatos Rinta-Kosken (1903–1992) tekemiä nuotinnoksia paikkakuntansa kansanlaulajien materiaalista. Muutamaa näistä lauluista esitimme kiertueen ohjelmistossa. Suurimman osan nuotinnoksien lauluista oli laulanut mainittu Talvitie, jolta Aatos Rinta-Koski oli merkinnyt muistiin yli tuhat laulua.

Aloittaessani maisteriopinnot Seinäjoella Taideyliopiston Sibelius-Akatemian populaari- ja kansanmusiikin koulutusohjelmassa vuonna 2010, ryhdyin tarkastelemaan Talvitien aineistoa. Samaan aikaan tutustuin opetustyössäni Seinäjoen seudulla hänen tyttärentyttäreensä Tytti Talvitiehen ja aineisto alkoi kiinnostaa minua tutkimusmielessä entistä enemmän. Viimeisten parin vuoden aikana olen käsitellyt aineistoa sekä taiteellisessa että tieteellisessä mielessä. Olen käyttänyt Kerttu Talvitien materiaalia oman soolo-ohjelmistoni pohjana sovittaen sitä uudelleen. Vuonna 2012 sain Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Pohjanmaan rahastolta kolmen kuukauden apurahan Kauhajoen laulukirjan toimitustyöhön Talvitien laulujen saattamisessa nuottikirjaksi. Toimitustyö on tätä kirjoitettaessa kesken ja tulen hakemaan lisärahoitusta hankkeen loppuun saattamiseksi. Tutkimukseni etenemistä

on siis edesauttanut pitkälinen kiinnostus Kerttu Talvitien lauluihin ja niiden tarkasteleminen monessa erityyppisessä projektissa.

Tässä työssäni olen analysoinut ja tutkinut lauluja syvemmin sekä niiden sisällön että metrisen rakenteen osalta. Jo tässä vaiheessa voin todeta, että tutkimuksestani on ollut suuri apu laulujen jaottelussa sekä nuottikirjaa varten että toimitustyöhön liittyvässä problematiikassa. Tutkimus on auttanut selvittämään Kerttu Talvitien henkilöhistoriaa sekä niitä raameja, minkä perusteella lauluja voi kategorisoida. Keskityn työssäni Kerttu Talvitiehen henkilönä, laulujen paikallisuuteen sekä laulumitan eli laulumetriikan tutkimukseen. Laulumetriikka antaa repertuaarista laajemman kuvan ja antaa laulujen jaottelulle pohjaa ja selkeyttä. Laulukirjan toimitustyön on puolestaan antanut tutkimukselle kimmokkeen ja kiinnostuksen Talvitien tekemään työhön. Tutkimuksen kuluessa minulle on eri lähteiden myötä muodostunut kuva toimeliaasta ja laulujaan rakastavasta Kertusta, joka hausalla tavalla kertoi laulujensa sisällöstä ja myös muusta viime vuosisadan alun perinteestä Etelä-Pohjanmaalla ja Kauhajoella. Selkeä tutkimuskohde ja tietoisuus sen rakenteesta on luonut puitteet johdonmukaiselle työlle tutkimuksen parissa. Pro gradu -työni tarjoaa tiivistetyn katsauksen siihen, millainen Talvitien laulurepertuaari kokonaisuudessaan on.

2. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Tutkin työssäni kauhajokelaisen kansanlaulajan ja perinteenkerääjän Kerttu Talvitien laulurepertuaaria. Talvitie lauloi Tampereen yliopiston Kansanperinteen arkiston ääninauhoille 828 kansanlaulua. Hän innostui myös laulujen keräämisestä ja kartutti näin lauluohjelmistoaan eli repertuaariaan. Omasta lapsuudestaan ja nuoruudestaan Talvitie muisti noin 200 yksittäistä kansanlaulua pääosin Kauhajoen alueelta.

Kansanmusiikin uusi aalto käynnistyi 1960-luvulla, jolloin sotien jälkeen hiipunut kansanmusiikin harrastus alkoi nousta uudelleen (Asplund 2006: 507–511). Merkittävänä tekijänä tässä nousussa oli Kaustinen ja sinne perustetut kansanmusiikkijuhlat. Ensimmäiset juhlat järjestettiin Viljo ”Ville” S. Määttälän johdolla vuonna 1968. Määttälä oli tuolloin Keski-Pohjanmaan Matkailuyhdistyksen puheenjohtaja sekä Keski-Pohjanmaan alueradion päällikkö. Määttälällä oli runsaasti kokemusta järjestötehtävissä mm. Keski-Pohjanmaan nuorisoseuran ja maakuntaliiton toiminnanjohtajana. Hän toimi festivaalien hallituksen puheenjohtajana vuodesta 1968 aina vuoteen 2002 saakka. (Asplund 2006: 509.)

Kaustisen kansanmusiikkijuhliin otettiin esimerkkiä Brittein saarilta ja niistä tuli heti ensimmäisenä vuonna yleisömenestys. Kansanmusiikin tutkija ja tohtori Erkki Ala-Könni oli alusta saakka mukana juhlien sisällön suunnittelussa ja erityisesti Soittosalin esiintymistilana oli hänen ideansa. Mukana Soittosalin ideoinnissa oli Vuokko Kivisaari. Juhlien alusta saakka Soittosalissa esiintyi kansansoittajia ja kansanlaulajia, joita Ala-Könni rohkaisi oman alueensa perinteen harrastamiseen ja elvyttämiseen. (Asplund 2006: 507–510.) Soittosalin esiintymisestään vuonna 1971 Kerttu Talvitiekin sai tiettävästi kipinän vielä johdonmukaisempaan kansanlaulujen keräämiseen omalla kotiseudullaan (Kper AK/4532). 1970-luvulla muun muassa Museovirasto järjesti kansanmusiikin uuden nousun innoittamana perinteenkeruukilpailuita.

Talvitie muisti uskomattoman määrän vanhoja kansanlauluja ja kartutti repertuaariansa keräämällä kansanlauluja Kauhajoen alueella. Lauluja kertyi vuosien saatossa kokonaisuudessaan noin 1200 kappaletta. Luokittelen tutkimuksessani lauluja perinnelajeihin ja tarkastelen niiden aihepiirejä ja sisältöä. Perinnelajeja kutsun myöhemmin myös nimityksillä genre ja laululaji. Käytän repertuaarin laulujen analysoinnissa apuna laulumetriikkaa. Metriikka tarkoittaa tässä tapauksessa koko laulun analysointia, jossa laulumetriikan avulla tulkitaan sekä tekstiä että musiikkia. Metriikkaan pohjautuva analysointi on erityisesti apuna lauluissa, joiden kategorisointi tietyn perinteisen kansanlaulugenren alle on suoralta kädeltä vaikeaa. Laulumetriikan tutkimusta ja analyysia esittelen työssäni tarkemmin tässä luvussa kohdassa 2.2.2 sekä työn neljännessä luvussa.

2.1 Tutkimuskysymykset

Työn tutkimustehtävänä on tarkastella Kerttu Talvitien laulurepertuaarin eli lauluston koostumista. Käytän tekstissä myös termiä lauluohjelmisto. Aineistonani on Aatos Rinta-Kosken vuosina 1971–1972 nuotintamat Talvitien laulut. Nämä vuodet sisältävät Talvitien lapsuuden ja nuoruuden lauluja ja niitä on yhteensä 162 kappaletta. Kaikki nuotinnokset käsittävät vuosien 1971–1987 ajalta lauluja yhteensä 1107 kappaletta. Kaksi ensimmäistä vuotta kattaa kaikista nuotinnoksien lauluista noin 15 %. Nuotinnoksien tekijästä, Aatos Rinta-Koskesta kerron enemmän tässä luvussa kappaleessa 2.3.1.

Työni tutkimuskysymykset ovat: Löytyykö laulajan omista kategorisoinneista ristiriitaisuutta laulujen perinnelajien kanssa? Lisäksi tarkastelen sitä, miten Kerttu Talvitie on itse luokitellut laulamansa laulut. Millaisia aiheita laulut käsittelevät? Millainen on Kerttu Talvitien lauluohjelmisto?

Sivuan tutkimuksessani myös laulujen paikallisuuden käsitettä. Tähän liittyen kysyn, kuinka paljon laulut kertovat laulajan elinympäristöstä tai kuinka paikallisia ne ovat?

Entä miten lauluissa ilmenevät tärkeänä pidetyt kotiympäristö ja paikat? Sitovatko laulujen tekstit ne selkeästi Talvitien kotikylään Nummijärvelle, tai Kauhajoelle ja sen lähiympäristöön?

Tarkastelen lisäksi, miten laulustoa eli repertuaaria on mahdollista tutkia musiikkianalyttisesti etsimällä lauluista niille tyypillisiä metrisiä rakenteita. Yhdistävätkö metriset rakenteet lauluja samoihin perinnelajeihin?

Minua kiinnostaisi myös, miten repertuaari kehittyy vuosien mittaan lapsuudesta vanhuuteen. Tähän kysymykseen työssäni oleva tutkimusaineisto ei valitettavasti pysty vastaamaan, sillä aineisto kattaa vain Talvitien lapsuus- ja nuoruusvuosien laulut.

2.2 Tutkimuksen teoreettiset ja metodologiset lähtökohdat

Suurena apuna työssäni on ollut Elina Niirasan väitöskirja *Maria Feodorovan laulupolut* vuodelta 2013. Niiranan on työssään tutkinut yhden kansanlaulajan repertuaarin koostumista. Niirasan tutkimus kartoittaa yhden laulajan lauluohjelmistoa Vienassa, jossa riimillisen kansanlaulun perinne eli runolaulun ja venäläisperäisten laulujen rinnalla. Etelä-Pohjanmaalla ja siten Kauhajoella riimillinen kansanlaulu oli vallitseva perinnelaji 1800-luvulta lähtien ja voidaan ajatella, että Kerttu Talvitien sukupolvi oli perinteen viimeisiä taitajia, jotka olivat oppineet laulut suullisena perinteenä (Asplund 2006: 145–149). Tutkimus sivuaakin murrosta lauluperinteen siirrosta seuraaville sukupolville, ja kansanlauluja sekä yksilön että yhteisön perinteenä. Talvitien tapauksessa lauluperinteen säilyttäminen seuraaville sukupolville tapahtui laulujen tallentamisen ja niiden keräämisen myötä.

Aineistoni sisältää elämäkerrallista materiaalia, joka valottaa Talvitien yhteyttä laulamiinsa lauluihin ja oman paikkakuntansa historiaan. Koska Kerttu Talvitie kuoli vuonna 1989, olen kartoittanut hänen elämäkertansa lehtiartikkeleiden, kirjojen ja

haastatteluiden avulla. Suurena apuna on ollut myös Talvitien perikunnan aineisto, jonka he ovat ystävällisesti luovuttaneet tutkimuskäyttöön, sekä Tampereen yliopiston kansanperinteen arkiston äänitteet, joilla professori Erkki Ala-Könni haastattelee Talvitietä.

Elina Niirasen (2013: 36–38) mukaan elämäkerrallinen lähestymistapa on ollut esillä etnomusikologisessa tutkimuksessa jo 1970-luvulta lähtien. Niirasen tapaan peilaan Talvitien repertuaarin suhdetta hänen henkilöhistoriaansa ja musiikilliseen polkuun ja maailmaan. Musiikillinen polku on Niirasen tutkimuksessa yksilön valitsema paikallinen musiikkiharrastus, jota ihminen pyrkii valintansa mukaan pitämään yllä elämänsä aikana. Musiikillinen polku esittelee sitä, mitä Talvitien elämässä laulaminen hänelle merkitsi ja mitä hän halusi sillä tuoda ilmi. Talvitien laulurepertuaari muodostaa tässä tutkimuksessa suuren osan hänen musiikillisesta polustaan ja identiteetistään.

Yksilön laulurepertuaari on yhteydessä läheisesti myös paikalliseen perinteeseen. Kauhajoella on ollut aktiivinen perinne musiikin harrastamiseen juuri Kerttu Talvitien nuoruudessa ja se on ruokkinut koko 1900-luvun alussa syntynyttä sukupolvea harrastuksen pariin (Koskinen 1986: 5). Myös kauhajokelainen Aatos Rinta-Koski (1903–1996) edustaa samaa ikäryhmää Talvitien kanssa. He edustavat samaa ikäpolvea ja jakavat samankaltaisia kokemuksia samalla paikkakunnalla.

2.2.1 Repertuaarin analyysi ja perinnelajit

Analysoin Talvitien repertuaarin lauluja perinnelajin käsitteen avulla. Käytän tutkimuksessa myös termiä laululaji. Laulujen tutkimuksessa perinnelajin käsite on ollut suhteellisen ristiriitaista ja laulututkijat ovat pohtineet, voiko lauluja luokitella tiukasti omien otsikoidensa alle (Niiranen 2013: 45). Rajat eri perinnelajien välillä ovat usein monitulkintaisia ja lauluja voisi varmasti tutkia myös ilman luokittelua. Usein yksittäinen laulu saattaa kuulua samanaikaisesti useammankin perinnelajin alle.

Olen tutkimuksessani kuitenkin havainnut, että Talvitien oma suhtautuminen lauluihinsa on ollut hyvin määrätietoista. Hän on nimennyt lauluja selkeästi niiden perinnelajin mukaan. Tämä juontanee varmasti juurensa 1970-luvun kansanmusiikin tutkimukseen ja professori Erkki Ala-Könniin. Talvitiellä oli selkeä oma tieto siitä, mitä perinnelajia kukin laulu edusti. Laulujen luokittelu perinnelajeihin myös auttaa itseäni tutkijana luokittelemaan aineiston lauluja tiettyihin lokeroihin, jolloin aineisto järjestyy paremmin olemassa oleviin kansanlaulun lajeihin. Nämä perinnelajit esittelen neljännessä luvussa.

Repertuaarin analyysissä käytän myös laulujen metristä tarkastelua, joka luokittelee lauluja vielä analyttisemmin omiin kategorioihinsa. Metrisessä tutkimuksessa otetaan huomioon laulun runon eli tekstin lisäksi myös laulun musiikilliset rakenteet. Tärkeimpinä esikuvina tässä analyysissä ovat sekä Elina Niirasen (2013) että Heikki Laitisen (2003) tekemä aikaisempi tutkimus laulumetriikan saralla.

2.2.2 Laulujen metriikka

Laulumetriikka tarkoittaa musiikin ja kielen välisen suhteen huomioimista laulun metristä kaavaa analysoitaessa ja auttaa tutkijaa hahmottamaan laulujen rakenteita laulutyyppejä luokiteltaessa (Leisiö 1987: 35). Kartoitan työssäni Kerttu Talvitien laulujen metrisiä rakenteita, joiden avulla laulut voi luokitella tutkimuksessani olevien perinnelajien mukaisesti. Lähemmin laulumetriikan käyttöä tämän tutkimuksen aineiston hahmottamisessa käsittelem luvussa 4.

Kuten edellä totesin, laulumetriikan tutkimuksen lähtökohtana minulla on ollut kaksi metristä analyysia käsittelevää tutkimusta. Vuonna 2003 julkaistun Laitisen väitöskirjassa *Matkoja musiikkiin 1800-luvun Suomessa* aihetta käsittelee artikkeli ”Runo, mitta, musiikki: Kansanlaulun säkeistömetriikka”. Lähteenä on ollut jo aikaisemmin mainittu Niirasen väitöskirja *Maria Feodorovan laulupolut* (2013). Aihetta ovat käsitelleet väitöskirjoissaan ja muissa tutkimuksissa myös Matti

Sadeniemi: *Metriikkamme perusteet* (1949), Timo Leisiö: ”Riimillisen kansanlaulun metriset systeemit. Aiheen alustavaa hahmottelua” (1987) sekä Pirjo-Liisa Niinimäki: *Saa veisata omalla pulskalla nuotillansa* (2007). Laitisen ja Niirasan tutkimukset kuitenkin osoittautuivat läheisimmiksi omalla työlleni. Laitinen on tarkastellut työssään laulumetriikkaa nuotinnosten avulla kuten minäkin, kun taas Niirasan on tutkinut asiaa arkistoäänitteiden avulla.

Heikki Laitisen mukaan laulu yhdistää musiikin sekä runon erilliset tasot: metriikan, rytmiiikan sekä melodian. Laulun melodia ja rytmiiikka ovat helposti nuottimerkein merkittävissä. Metriikka sen sijaan on hiukan vaikeammin analysoitavissa. Musiikkianalyyseissa iskuala jakautuu iskulliseen ja iskuttomaan osaan, runoanalyyseissa sen sijaan runojalka jakautuu runojalan nousuun ja laskuun. Laulumetriikan tutkimukseen nämä ovat kuitenkin huonosti sovellettavissa. Laulaja saa päättää itse, kuinka hän esityksessä toteuttaa laulun metrisiä rakenteita. (Laitinen 2003: 205–209.)

Laitinen on työssään käyttänyt aineistona *Hengellisiä sävelmiä* (Krohn 1898–1901) sekä kansanlauluja sisältävää kokoelmaa *Laulusävelmiä* (Krohn 1904–1933). Molemmat kokoelmat ovat osa *Suomen Kansan Sävelmiä* -julkaisusarjaa. *Hengelliset sävelmät* on julkaistu sarjan ensimmäisessä jaksossa 1898–1901 ja kansanlauluja sisältävä toinen jakso 1904–1933. Oma aineistoni sisältää maallista uudempaa riimillistä kansanlauluperinnettä edustavia lauluja. Metrisen tarkastelun kohteeksi olen ottanut aineiston laulut, joita Talvitie kutsuu piirileikkilauluiksi niiden käyttöyhteyden mukaan. Näitä lauluja on 116 kappaletta. Muut laulut ovat joko selkeästi luokiteltavissa tai edustavat aineistosta niin pientä osaa, että niiden analysointi metrisiin kaavoihin ei ole tämän tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaista. Näitä lauluja käsittelen tarkemmin perinnelajikohtaisessa tarkastelussa.

Niirasan (2013: 175) mukaan laulumetriikkaa kuvataan laulun tekstin painorakenteina ja siihen liittyvän musiikin iskualoina eli rytminä. Laulumetriikan ei ole tarkoitus

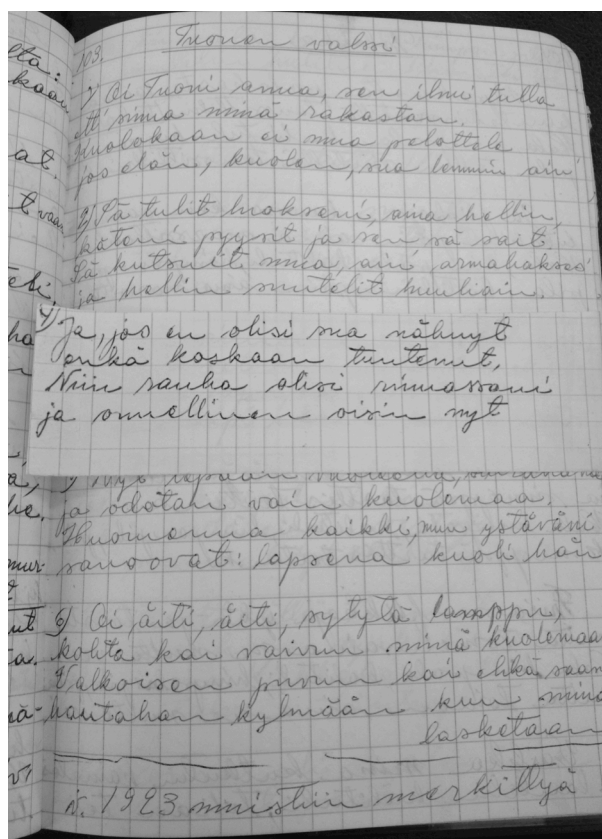
kuvata koko esitystä vaan löytää tutkinnan kohteena olevasta laulusta kaavoja metriselle tulkinnalle. Laulaja saattaa varioida laulua monin tavoin esityksen aikana. Laulun sävelen muuntelu ei vaikuta metrisiin pohjakaavoihin, joten nuottikuva ei ole olennainen tekijä metrisen tarkastelun kannalta.

Laulumetriikan analysointi tutkimusaineiston osalta auttaa selvittämään millaisia rakenteita Talvitien lapsuuden piirileikkilaulut pitävät sisällään. Runon tutkimuksessa puhutaan runomitasta, joka kertoo sen, miten teksti muodostaa runon. Laulumetriikan tutkimuksessa analyysitasoja on kaksi, sekä tekstiin liittyvä että musiikkiin liittyvä metrinen analyysi (Niiranen 2013: 182). Laitisen mukaan musiikista löytyy kolme eri analyysitasoa: metriikka, rytmiikka ja melodiikka. Runo ja musiikki ilmaisumuotoina hyvin erilaisia ja ovat esitettävissä myös toisistaan erillisinä (2007: 206–207).

2.3 Tutkimuksen aineisto

Keskityn tutkimuksessani kauhajokelaisen maanviljelijän ja perinteen kerääjän Aatos Rinta-Kosken nuotinnoksiin ja käsikirjoituksiin repertuaarin lauluista sekä Talvitien omien lauluvihkojen sisältöön. Rinta-Kosken nuotinnokset on saatavilla Tampereen yliopiston kansanperinteen arkistosta, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kokoelmista sekä Kauhajoen kirjaston käsikirjastosta. Kerttu Talvitien lauluja Rinta-Koski on nuotintanut yhteensä 1107 kappaletta. Nuotinnoksiin merkityistä vuosiluvuista selviää, että ensimmäiset nuotinnokset on tehty vuonna 1971 ja viimeiset kaksi vuotta ennen Kerttu Talvitien kuolemaa vuonna 1987, jolloin Talvitie oli 75-vuotias.

Kerttu Talvitien lauluvihkot ja muu musiikkiin liittyvä jäämistö on Talvitien perikunnan hallussa Seinäjoella sekä osa materiaalista kopioituna allekirjoittaneen hallussa. Aineisto sisältää riimillistä kansanlauluperinnettä, eikä ollenkaan vanhemman perinnekerrostuman kalevalamittaisia lauluja.

<Kuva 1: Näyte Talvitien lauluvihkon sisällöstä. Kuva: Silja Palomäki.>

Maanviljelijä Aatos Rinta-Koski oli innokas nuotintaja ja perinteen kerääjä. Nuotit Rinta-Koski piirsi käsin ja niiden alle hän kirjoitti kansanlaulun sanat kirjoituskoneella. Kansanlaulujen nuotinnosmalli on sama, jota Erkki Ala-Könni käytti kansanlaulukirjoissaan (Ala-Könni 1978). Kyseisessä mallissa laulusta nuotinnetaan vain ensimmäisen säkeistö. Tällöin kansanlaulun ensimmäisen säkeistön melodia on nuotinnettuna ja ensimmäistä seuraavien säkeistöjen tekstit kirjoitettuna nuotin alapuolelle. Täten nuottien tutkija ja laulaja saa itse päättää miten ensimmäisen säkeistön jälkeen laulun sanojen rytmikka ja tavujako toimii.

Olen rajannut aineiston käsittämään Talvitien lapsuus- ja nuoruusvuodet 1920–1930-luvuilla. Kerttu muisti kansanlauluja tuolta ajalta noin 200 kappaletta ja tämän

tutkimuksen repertuaari sisältää niistä ensimmäiset 162 laulua. Laulut on laulettu Rinta-Koskelle Talvitien kotona Nummijärvellä vuosien 1971–1972 aikana. Rinta-Koski nuotinsi laulut järjestelmällisesti siinä järjestyksessä kuin Kerttu ne muististaan lauloi. Tein rajauksen vuosilukujen mukaan, sillä tietävästi Talvitie lähti keräämään kansanlauluja vanhuksilta vuonna 1972. Tämä tukisi oletustani siitä, että hän kaipasi tuolloin jo uusia lauluja ohjelmistoonsa. Tarkkaa lukumäärää lapsuuden ja nuoruuden lauluista ei ole, mutta vuodet 1971–1972 kattanevat suurimman osan tästä materiaalista. Ajanjakso käsittää noin 15 % kaikista Talvitieltä nuotinnetuista lauluista.

Käytän tutkimuksen lähteenä Rinta-Kosken nuotinnoksien ja Talvitien lauluviikkojen lisäksi Tampereen yliopiston Kansanperinteen arkiston arkistoäänitteitä, joilla professori Erkki Ala-Könni laulattaa ja haastattelee Kerttu Talvitieta. Nauhoilla olen keskittynyt pelkästään haastatteluiden sisältöön. Oheisessa taulukossa Talvitien laulut eri arkistoissa lukumäärineen. Ensimmäinen sarake käsittää tämän työn tutkimusaineiston 1971–1972. Kolmannessa sarakkeessa tutkimusaineiston laulujen toisinnot Kansanperinteen arkiston ääninauhoilla.

Rinta-Kosken nuotinnokset 1971–1972	Rinta-Kosken nuotinnokset 1973–1987	Kansanperinteen arkiston AK-kokoelma 1972–1974	Kansanperinteen arkiston AK-kokoelma 1974–1977	Talvitien lauluvihkot 1971–1989, 8 mustakantista vihkoa
162 laulua	945 laulua	132 laulua	696 laulua	Hieman alle 1200 laulua
Yhteensä 1107 laulua		Yhteensä 828 laulua		

<Taulukko 1: *Kerttu Talvitien laulut arkistoissa.*>

2.3.1 Aatos Rinta-Koski ja hänen nuotinnoksensa Kerttu Talvitien repertuaarista

Kansanperinteen tallentaja, Director musices ja maanviljelijä Aatos Rinta-Koski syntyi Kauhajoella 2.12.1903. Hän sai elantonsa maanviljelijänä, mutta hänen työnsä musiikin parissa oli mittavaa. (Laukkonen ym. 1994: 544.)

Aatoksen isä Nikolai Rinta-Koski oli ahkera musiikin harrastaja ja hänen soittoansa kuunnellen Aatos Rinta-Koski oppi varhaisella iällä soittamaan pianoa sekä viulua. Vuonna 1918, ollessaan 15-vuotias, Aatos Rinta-Koski pääsi viulisti Eelis Panulan oppiin Kauhajoella. Neljä vuotta tämän jälkeen hän aloitti viulistina Kauhajoen jousiorkesterissa, kunnes vuonna 1927 siirtyi saman orkesterin pianistiksi. Rinta-Koski oli mukana Kauhajoen jousiorkesterin toiminnassa vuoteen 1962 saakka, yhteensä 40 vuotta. (Laukkonen ym. 1994: 544.) Hän toimi muutenkin erittäin aktiivisesti eteläpohjalaisessa musiikkielämässä. Rinta-Koski oli perustamassa Eteläpohjalaisia Spelejä ja hänen ansiokseen voidaan lukea tapahtuman nimen keksiminen (Koskinen 1986: 20). Lisäksi hän toimi opettajana Kauhajoen musiikkiopistossa (nykyinen Panula-opisto), johtajana Kauhajoen pelimanniorkesterissa sekä Musiikkiharrastusten Kannatusyhdistyksen johtokunnassa.

Aatos Rinta-Koski oli kiinnostunut erityisesti eteläpohjalaisesta kansanmusiikista. Hän aloitti pelimannimusiikin nuotintamisen tietojen mukaan viimeistään vuonna 1927 ollessaan 24-vuotias (Laukkonen ym. 1994: 196–197). Kirjaksi nuotinnokset päätyivät paljon myöhemmin. Hän toimitti Jorma Panulan säatiön tuella nuottikirjat kauhajokelaisesta pelimanniperinteestä vuosina 1977 ja 1988. Kauhajoen nuottikirja I ilmestyi vuonna 1977 ja Kauhajoen nuottikirja II vuonna 1988. Ensimmäinen julkaisu sisältää Aatoksen omia nuotinnoksia vuosilta 1927–1928. Rinta-Koski nuotinsi tuolloin kauhajokelaisen pelimannin ja pyssysepän Antero Haapasen kappaleita. Toinen julkaisu sisältää pääasiassa Toivo Haapasen vuonna 1908 nuotintamaa pelimannimusiikkia Kauhajoelta.

Jäätyään eläkkeelle päätoimestaan maanviljelijänä Aatos Rinta-Koski kiinnostui erityisesti eteläpohjalaisen kansanlauluperinteen nuotintamisesta ja tallentamisesta. Kerttu Talvitie oli Aatoksen tärkein informantti, mutta hän tallensi kappaleita myös muilta alueen laulajilta. Rinta-Kosken nuotinnoksissa on yhteensä 2191 laulua joista Kerttu Talvitieltä 1107 laulua ja muilta kauhajokelaisilta laulajilta 1087 laulua. (Laukkonen ym. 1994: 544.) Ensimmäiset kansanlaulut Talvitieltä Aatos Rinta-Koski nuotinsi ja tallensi vuonna 1971. Viimeiset laulut on tallennettu Talvitieltä vuonna 1987, jolloin Rinta-Koski oli jo 83-vuotias.

Rinta-Koski sai kuulla, että Talvitie muistaa muutamia vanhoja kansanlauluja nuoruudestaan ja kävi laulattamassa Talvitietä Nummijärvellä yhteensä seitsemän kertaa vuosien 1971 ja 1972 aikana. Ensimmäisellä kerralla Talvitie muisti 32 kansanlaulua ja jokaisen kerran jälkeen Rinta-Koski kehotti Talvitietä muistelemaan vielä hieman lisää. (Kper AK/4532.)

Laulujen nuotinnokset Rinta-Koski lähetti sekä Erkki Ala-Könnille Kansanperinteen arkistoon että Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraan arkistoitavaksi. Puhtaaksikirjoitettujen nuotinnoksien lisäksi Rinta-Kosken arkisto sisältää muun muassa nuotinnosvihkoja, C-kasetteja ja kelanauhoja. Nuotinnoksien kopiot sekä sisällysluettelot ovat saatavilla myös Kauhajoen kirjastossa. Sisällysluettelot on laati musiikin tohtori Piia Kleemola-Välimäki työskennellessään Suupohjan alueen Kyläpelimannina Sibelius-Akatemian Seinäjoen yksikössä vuosina 2002–2005.

Aatos Rinta-Koskelle on myönnetty useita palkintoja ja arvonimiä elämäntyöstään musiikin parissa. Vuonna 1975 hänelle myönnettiin Kaustisen kansanmusiikkijuhlien Folk Music Festival -plaketti tunnustuksena kansanmusiikin tunnetuksi tekemisestä. Vuonna 1976 hän sai Director musices -arvonimen ja hänet palkittiin Pelimanniiton oltermannin arvonimellä vuonna 1979. Aatos Rinta-Koski kuoli 27.7.1992 ollessaan 88-vuotias. (Laukkonen ym. 1994: 545.)

3. KERTTU TALVITIEN HENKILÖKUVA

Kerttu Talvitie os. Pihlaja syntyi Kauhajoella 10.10.1912 ja kuoli Kauhajoella 12.8.1989. Hän vietti lapsuusvuotensa Pihlajan talossa Kauhajoen Nummijärven Franttinmäellä (Kalliomäki 2000) ja kansakoulun päätteeksi kävi Oriveden kansanopiston vuosina 1932–1933 sekä Orisbergin karjanhoitokoulun vuosina 1935–1936 (Laukkonen ym. 1994: 236; Kper AK/4532). Kansanopiston jälkeen hän toimi emännöitsijänä Iitin kunnassa ja aloitti laulamisen sikäläisessä kirkkokuorossa, mutta palasi pian takaisin syntymäkuntaansa. Naimisiin mentyään hän muutti Kauhajoella Nummijärven kylään yhdessä miehensä Tauno Talvitien kanssa. (Laukkonen ym. 1994: 623.)

Nummijärven kylä sijaitsee Nummijärven rannalla 30 kilometrin päässä Kauhajoen varsinaisesta keskustasta. Talvitien talon paikkaa kutsuttiin yleisesti Pömpelinmäeksi. Kertusta tuli kymmenen lapsen äiti. Hän ohjasi mm. pyhäkoulua, kansantänhuja ja myöhemmin Etelä-Pohjanmaalla kuuluisuutta niittänyttä Nummiskat-kansanlaulu-yhtyettä vuosina 1982–1986. Nummiskat-yhtyeen jäsenenä oli nummijärveläisiä tyttöjä ja myös Kertun omia lastenlapsia. Yhtyeen ohjelmistona oli Kertun muistamia kansanlauluja. Alueen lapset tunsivat Talvitien nimillä ”Muori” sekä ”Talvitien äiree”. (Kalliomäki 2000; Kper AK/2455.)

Kerttu löysi kutsumuksensa kansanmusiikkiin lasten muutettua pois kotoa. Hän ryhtyi keräämään katoavia kansanlauluja laulattaen vanhoja ihmisiä kotiseudullaan Kauhajoella. Laulujen sanoja hän kirjoitti mustiin vihkoihinsa, jotka ovat yhä Talvitien suvun hallussa. Nuotinkirjoitustaitoa hänellä ei ollut, mutta hän muisti erityisen hyvin sävelet. Myöhemmin Kerttu opetteli käyttämään myös nauhuria, jolloin hän lauloi keräämänsä laulut C-kasetille. (Simola 1983: 59.)

<Kuva 2: Kerttu Talvitie. Kuva: Talvitien perhealbumi.>

Vuonna 1977 Kerttu Talvitie kirjoitti lauluvihkossaan terveydellisistä vastoinkäymisistään ja sen vaikutuksesta laulujen sävelmien muistamiseen

”Olin 21.7.1977 suuressa leikkauksessa, jossa kärsi muistini, joten olen tehnyt tähän vihkooni samaistusmerkintöjä, helpottamaan sävelen mieleen tuloa. Yleensä muistan parhaiten vanhimmat laulut. Siis jo lapsena oppimani.” (Talvitie 1977: 1.)

Kerttu Talvitie oli nuoresta tytöstä lähtien kovin kiinnostunut kansanlauluista ja hän lauloi mielellään osaamiaan lauluja. Kertun mukaan hänen nuoruudessaan oli varsin yleistä, että nuorilla tytöillä oli lauluvihkoja, joihin uusien laulujen sanoja rustattiin. Näitä lauluja opeteltiin joukolla, kun vain oli vapaa hetki. Talvitie kirjoitti nuoruudessaan kaksi lauluvihkoa täyteen kansanlauluja Kauhajoelta, mutta vihkot paloivat Talvitien perheen ensimmäisen kodin tulipalossa (Kper AK/3028). Kertun

mukaan lauluvihkot olivat erityisesti tyttöjen suosiossa. Pojat ryhtyivät keräämään lauluja vihkoihin vasta armeijassa ja rintamalla sodan aikana (Kper AK/4532).

Kertun isä, kyläseppä ja maanviljelijä Sameli Pihlaja (1874–1934) oli vahvaääninen laulaja jolta Kerttu oppi runsaasti lauluja (Laukkonen ym. 1994: 623; Kper AK/3880). Talvitien äiti Albertiina Pihlaja os. Ala-Korte (elinvuodet ei tiedossa) lauloi kotonaan pääasiassa hengellisiä lauluja, mutta ei Kertun mukaan ollut järin musikaalinen. Perheeseen kuului kuusi lasta, joista Kertun lisäksi erityisesti vanhin lapsi Väinö Pihlaja osoitti taipuvaisuutta musikaalisuuteen. Väinö soitti viulua Kauhajoen pelimanneissa sekä lauloi. Yhdessä he Kertun kanssa toimivat esilaulajina Nummijärven taloissa, kun vainajille laulettiin ruumiin lähtövirsi. (Kper AK/3028.)

Vuonna 1971 Aatos Rinta-Koski ryhtyi nuotintamaan Talvitieltä kansanlauluja hänen nuoruudestaan. Erityisen hyvin Kertulle muistui mieleen piirileikkilauluja, joiden osajia peräänkuulutettiin Kaustisen kansanmusiikkijuhlille. Sinä vuonna Rinta-Koski laittoi näytteen Kertun laulusta Kaustiselle ja kutsu juhliin saapui Kauhajoelle. Kerttua pitikin kovasti rohkaista, että lähtö Kaustiselle onnistui. Kertun mies Tauno sanoi viimeiset rohkaisun sanat ennen päätöstä ”Totta helkkarissa meet kun kerta kutsutahan”. (Kper AK/4532.)

Pellervo-lehden haastattelussa Kerttu kertoo, että Kaustisen kansanmusiikkijuhlat vuonna 1971 olivat hänen elämänsä käännekohta. Sitä ennen hän ei ollut omiensa sanojensa mukaan kuin ”kotokylässä kojotellut”. Varsinaisen innoituksen aktiiviseen perinteen keruuseen Kerttu sai professori Erkki Ala-Könniltä, johon Kerttu tutustui Kaustisen kansanmusiikkijuhlilla (Simola 1983: 59.) Tutustumisen on täytynyt tapahtua jo vuonna 1971, sillä ensimmäiset Ala-Könnin Kertulta äänittämät laulut on merkitty arkistoon vuonna 1972, ennen saman vuoden kansanmusiikkijuhlia..

Erkki Ala-Könnin johdolla ryhdyttiin Suomessa järjestämään kansanlaulukilpailuja (Laitinen h2011), joihin Kerttu Talvitie osallistui kansanlaulajana Kaustisella. Talvitien repertuaarina näissä kisoissa ja katselmuksissa oli hänen omien sanojensa

mukaan Kauhajoen alueen kansanlaulut, erityisesti piirileikkilaulut (Kper AK/4532). Tavattuun kansanlaulukilpailuissa muita kansanlaulajia, Talvitie innostui perinteen keräämisestä ja tallentamisesta. Hän aloitti aktiivisen perinteen keruun tuntemallaan Kauhajoen alueella kulkemalla talosta taloon, laulattaen vanhoja ihmisiä. (Simola 1983: 59–60.)

Kerttu Talvitie kävi vuosien 1972–1977 aikana laulamassa Erkki Ala-Könnille Tampereella valtavan määrän kansanlauluja. *Eteläpohjalaisia elämäkertoja* -kirjassa (Laukkonen ym. 1994: 623) olevan Talvitien henkilökuvan mukaan niitä olisi yli 2000. Tutustuttuani aineistoon havaitsin, että väite ei pidä paikkaansa. Yksittäisiä kansanlauluja on vähemmän, 828 kappaletta. Sen sijaan nauhoilla on yksittäisiä raitoja ainakin 2000 kappaletta. Raidoilla on laulujen lisäksi haastatteluaineistoa. Ne sisältävät kansanperinteeseen ja maaseudun elämään liittyviä kertomuksia ja esimerkiksi murre sanojen merkityksien selittämistä. Vaikka lauluja ei olekaan väitettyä yli 2000 kappaletta, on yli 800 laulua kuitenkin huomattava määrä yhden informantin nauhalle laulamaksi.

Kansanperinteen laitoksen amanuenssi Eija Kukkurainen kertoi (h2010), että Kerttu Talvitie vieraili Ala-Könnin luona Tampereella kerran tai pari vuodessa ja lauloi tänä aikana keräämänsä laulut ääninauhoille. Näitä nauhoja kertyi vuosien aikana yhteensä 114 kappaletta. Tallentajaksi kaikissa nauhoissa on merkitty Erkki Ala-Könni tai ”tuntematon” ja yhdessä nauhassa Ala-Könnin lisäksi Kerttu Talvitie.

Pellervo-lehden haastattelussa Kerttu Talvitie kertoo, että hänen arkistonauhoille laulamistaan melkein kahdesta tuhannesta kappaleesta on n. 600 laulua pelkästään Kauhajoen Nummijärven alueelta, Talvitien kotikylästä.

”Kotikylässäni eli rikas lauluperinne. Kai se johtui siitä, että Nummijärvi on sivukylä. Me saimme sähkötkin vasta vuonna 1954. Radiota kuunneltiin pattereilla eikä kalliita pattereita toki tuhlatu muuhun kuin uutisiin ja korkeintaan urheilukilpailuihin. Muu ohjelma meidän oli keksittävä itse.” (Simola 1983: 59.)

Nummijärven kylä sijaitsee samannimisen järven rannalla Kauhajoen kaakkoiskulmassa. Kauhajoen keskusta kylästä on noin 30 kilometriä. Lähinaapureina ovat Jalasjärven, Karvian ja Honkajoen kunnat. Ensimmäiset vakituiset asukkaat Nummijärvi sai 1668. Kauhajokeen Nummijärven kylä liitettiin kuitenkin vasta 1700-luvulla. Nummijärven asutus vähitellen kasvoi sen erinomaisten metsästys-, kalastus- ja viljelymahdollisuuksien vuoksi. Nummijärvelle perustettiin vuonna 1680 pitäjän ensimmäinen kestikievari. Kylä sijaitsi Hämeeseen ja Satakuntaan vievän tien varrella ja matkalaisia oli runsaasti. Nummijärven kylästä tuli ajan saatossa varsin tiivis kyläyhteisö. Kyläläiset rakensivat yhteistuumin Nummijärvelle jopa oman pienen kirkon, että talvella ja raskaan kelirikon aikaan oman kylän vainajia ei tarvinnut lähteä hautamaan melkein kolmenkymmenen kilometrin päähän Kauhajoen keskusta. Kirkko ja hautausmaa vihittiin käyttöön 1934. Kiertokoulusta siirryttiin kylän omaan kansakouluun 1917. Päätöstä koulun perustamisesta Nummijärvelle oli allekirjoittamassa myös Kerttu Talvitien isä Sameli Pihlaja.

Kyläläiset auttoivat toinen toisiaan erityisesti pula-aikana. Vähävaraisten auttamiseksi toimi ompeluseura, joka valmisti vaatetavaraa ja kenkiä annettavaksi kansakoulun huonompiosaisille oppilaille. Nykyään Nummijärvellä on noin 500 taloutta, mutta kesämökkiläisten myötä asukkaiden määrä kaksinkertaistuu kesän ajaksi. Kyläläisten suurin ponnistus on vuosittain järjestettävä raskaan musiikin juhannusfestivaali, NummiRock. (Kalliomäki 2000.)

Kerttu Talvitie ryhtyi keräämään kansanperinnettä Erkki Ala-Könnin ja Vuokko Kivisaaren 1970-luvulla ideoimien kansanlaulukilpailujen myötä Tätä kutsumusta

hän harjoitti omalla tavallaan, nauttien siitä (Simola 1986: 60). Laitinen (h2011) kutsui Kerttua Erkki Ala-Könnin ja Vuokko Kivisaaren ”lempilapseksi”. 1970-luvulla järjestettyjen kansanlaulukilpailujen suurimpana tarkoituksena oli herättää ihmiset muistelemaan vanhoja lauluja sekä löytää uusia kansanlaulun taitajia. Kerttu Talvitie oli Laitisen (h2011) mukaan yksi tärkeimmistä ”löydöistä”. Hän lähti toteuttamaan tärkeää kansanlauluperinteen keruutyötä itsenäisesti ja antaumuksella (Simola 1986: 59-60).

Talvitien kansanlaulujen varsinainen keruutyö alkoi 1972. Rinta-Koski oli kerännyt Kauhajoella nuoteille vanhoja lauluja sekä pelimannikappaleita ja innosti Kerttua muistelemaan lauluja nuoruudestaan. Talvitie muistikin yli 200 kansanlaulua, jotka hän kirjoitti vihkoon tulipalossa menettämiensä tilalle. Kun omia lauluja ei enää muistunut mieleen, lähti Talvitie laulattamaan oman kylän ja alueen vanhuksia heidän koteihinsa sekä vanhainkoteihin. (Kper AK/4532.)

Kauhajoen Larin Paraskeksi (Koskinen 1986: 37) tituleerattu Talvitie teki merkittävän työn kansanperinteen parissa, ei ainoastaan tallentaen vaan myös levittäen ja siirtäen kansanperinnettä eteenpäin kansanlaulajana. Hän sai harrastuksensa vuoksi useita palkintoja: vuonna 1977 Museoviraston hopeinen ansiomerkki kansanperinteen keruutyöstä (Vironmäki 1977: 13), 1978 Kotiseutuliiton harrastusmitali, 1979 Valiolaulajan titteli (myöntänyt Tampereen yliopiston kansanperinteen laitos), 1982 Perinnelaulujen Suomen mestari ja 1983 Kalevala-Seuran Kekripalkinto (Laukkonen ym. 1994: 236).

Kerttu Talvitie jatkoi perinteen keruuta harrastuksenaan kuolemaansa saakka. *Pellervo*-lehden haastattelun mukaan hän ilmoitti perheelleen ettei ”rupia klasista maantielle vahtaamahan” ja hukata sillä tavoin päiviään, vaan aikoo olla toimielias kunhan vain ”jalaka tassaa” (Simola 1983: 60.)

Noin vuotta ennen kuolemaansa Kerttu Talvitie aloitti vielä uuden ja viimeiseksi jääneen kahdeksannen lauluvihkonsa. Huolena vihkon esipuheessa oli erityisesti

Tampereen Kansanperinteen arkiston tilanne ja professori Erkki Ala-Könnin elämäntyö. Vuonna 1988 Tampereen yliopiston alaisuudessa oleva kansanperinteen arkisto ja oppiaine ”Kansanperinne, erityisesti kansanmusiikki” oli murroksessa. Tampereen yliopistolla ei ollut intressejä säilyttää arkistoa ja siihen kuuluvaa soitinkokoelmaa yliopiston tiloissa. (Valo & Aho 2012: 7.) Kertun huoli Ala-Könnin elämäntyön säilyttämisestä oli siis aiheellinen. Aatos Rinta-Kosken nuotinnoksista hän mainitsee myös sanasen.

”3.3.1988. Alotan tässä vielä uuden vihon, kun on tuota värkkiä kertynyt. Ja käsikin vielä vähä toimii – ei kyllä häävisti, mutta jotenkin. Tämä onkin nyt jo kahdeksas vihko ja laulujakin on kertynyt niihin 1048. Siis melkoinen määrä. Rinta-Kosken kirjoissa paljonkin enemmän. Olen laulanut hänelle muististani, enkä sitten olekaan pannut sanoja muistiin. Siellä ne kyllä ovat varmassa tallessa. Hän vie ne Suomalaisen kirjallisuusseuran kokoelmiin Helsinkiin. Minä taas olen tallennellut Tampereella Ala-Könnin kokoelmiin. Mutta nythän ovat asiat siellä vallan päälallaan. Eipä olisi uskonut, että Suomessa voidaan mitätöidä niin arvokas elämäntyö!!! Enää voi vaan toivoa, että asiat selkiintyisivät ennen kuin professorista aika jättää!!!” (Talvitie 1988: 1.)

4. KERTTU TALVITIEN REPERTUAARI

Tässä luvussa tutkin Kerttu Talvitien laulurepertuaaria sekä sen sisällön muodostumisen että tekstien aihepiirien kannalta. Tarkastelen sitä, miten Talvitien laulurepertuaari on muodostunut ja mikä tähän on vaikuttanut. Miten Talvitie itse on nimennyt laulujaan sekä lauluvihkoissaan, Rinta-Kosken nuotinnoksissa että kansanperinteen arkiston äänitteillä? Lisäksi tarkastelen sitä, miksi juuri Talvitie intoutui laulamaan ja keräämään vanhoja lauluja, vaikka valloilla oli jo murros suullisen kansanlauluperinteen saralla. Entä oliko sama innostus perinteen säilyttämiseen muillakin saman ikäryhmän edustajilla? Esittelen myös, miten olen analysoinut laulujen metrisiä rakenteita aineistossani ja jaotellut lauluja sen myötä perinnelajeihin. Tutkimuskohteena on Aatos Rinta-Kosken nuotinnokset Talvitien lauluista vuosilta 1971–1972. Tämä ajanjakso käsittää koko aineistosta 15 % eli 162 laulua. Kaikki nuotinnokset käsittävät yhteensä 1107 laulua.

Vaikka Rinta-Koski on ollut tarkka nuotinnoksissaan, silti niissä on epäjohtonmukaisuuksia, joita olen joutunut tutkimusta tehdessäni tulkitsemaan. Näitä ovat olleet lähinnä nuottikuvaan liittyvät ongelmat sekä vaihtelevasti tekstin tulkinta. Välillä nuottien aika-arvot eivät pidä paikkaansa verrattuna tahtimerkintään. Tulkinnan ongelmia on muodostunut myös sävellajin merkinnässä, joka ei aina ole yksiselitteinen. Tässä on auttanut koulutukseni kansanlaulajana ja kansanmuusikkona. Ongelmallisimpien laulujen luonne on selvinnyt laulua laulamalla ja pohtimalla nuotti- ja rytmikuvan oikeellisuutta. Pääasia on, että nuotista selviää kansanlaulun melodia, rytmi ja luonne pääpiirteissään. Yksi laulu tulkitaan tähän tutkimukseen siis kolmen henkilön tekemänä: Kerttu Talvitien, Aatos Rinta-Kosken sekä tutkijan.

Talvitien laulutyylä voi kuunnella Ala-Könnin arkistoäänitteiltä. Tutkimuksessani olen kuitenkin halunnut tutkia lähtökohtaisesti vain Rinta-Kosken nuotinnoksia, jotka

on tehty aikaisemmin kuin arkistonauhat. Rajaus on tehty myös siitä syystä, että molempia aineistoja tutkimalla materiaali tähän tutkimukseen olisi ollut liian laaja.

Havainnoin seuraavaksi sitä, mitä aineiston läpikäymisen aikana on noussut esille ja pohdin vastauksia esittämiini tutkimuskysymyksiin. Aineisto on laaja, joten analysoin materiaalia kokonaisuudessaan nostoen sieltä esille yksittäisiä lauluja tai katkelmia. Nämä esimerkit auttavat saamaan käsityksen siitä, millaisia lauluja repertuaari sisältää. Lisäksi tarkastelen yksittäisiä lauluja analysoimalla laulumetriikkaa, jotta aineiston lauluissa olevat metriset kaavat auttaisivat perinnelajikohtaisessa jaottelussa. Lopuksi pohdin lauluja perinnelajikohtaisesti.

Suurin osa tutkimuksessa mukana olevista lauluista on piirileikkilauluja. Talvitie puhuu itse pelkästään piirileikkilauluista eikä esimerkiksi rekilauluista, vaikka laulut noudattaisivatkin niin kutsuttua rekimittaa. Rekimittaa käsitellään lähemmin alaluvussa 4.3.1 rekilaulut. Piirileikkilaulut olivat Talvitien lapsuuden lauluja ja ne elivät mukana vielä 1900-luvun alun kyläyhteisön nuorten vapaa-ajanvietossa. Talvitien mukaan laulaminen ja piirileikkien tanssiminen hiipuikin hänen nuoruutensa jälkeen. Voi siis ajatella, että Talvitie oli viimeisiä sellaisia perinteentaitajia, joka oppi laulut suullisena perinteenä ja omassa käyttöyhteydessään.

Duuri	46 laulua
Molli	116 laulua
Tasajakoinen	126 laulua
Kolmijakoinen	36 laulua
Melodiatoisinnot	14 kpl
Melodiatoisintojen tekstit	31 kpl

<Taulukko 2: Tutkimusaineisto lukuina.>

Koska piirileikkilaulut muodostavat suurimman osan aineistosta, tarkastelen niitä analyysissä muita yksityiskohtaisemmin. Näistä lauluista on havaittavissa muun muassa melodian toisintoja eli sama melodia esitettynä erilaisella tekstillä. Lauluja, joissa on sama melodia, mutta eri teksti, on aineistossa yhteensä neljätoista kappaletta. Erilaisia tekstejä nämä melodiatoisinnot sisältävät yhteensä 31 kappaletta.

Olen jaotellut koko aineiston karkeasti sävellajeihin, joko duuriin tai molliin. Olen kartoittanut asteikon sen ensimmäisen sävelen eli perussävelen ja terssin eli asteikon kolmannen sävelen mukaisesti. Molliasteikon mukaan menevät laulut ovat Kertun nuoruudessa olleet selkeästi suuremmassa osassa kuin duuriasteikon mukaan laulettavat. Aineiston 116 laulua lauletaan molliasteikolla ja loput 46 duurissa.

Talvitien koko ohjelmisto koostuu pääsääntöisesti tasajakoisista lauluista, mutta joukossa on joitakin kolmijakoisiakin. Kolmijakoiset laulut ovat valssilauluja, masurkkalauluja ja polskalauluja. Tasajakoisia lauluja aineistossa on 126 kappaletta ja kolmijakoisia 36 kappaletta. Koko aineisto sisältää 116 piirileikkilaulua, 23 tanssilaulua, 3 balladia ja arkkiveisua, 2 polskalaulua ja 18 muihin riimillisiin lauluihin luokiteltavaa laulua. Käsittelen tarkemmin näiden kategorioiden lauluja analyysissä perinnelajien mukaan 4.3. ja erittelen aineistoa tarkempiin genreihin.

Oheisen taulukon (taulukko 3) erittely vastaa Talvitien omaa erittelyä laululajeittain. Talvitien kansanperinteen arkistoon laulamat laulut käsittävät 132 samaa laulua kuin tässä tutkimuksessa käsiteltävät Rinta-Kosken nuotinnokset. Kansanperinteen arkistoon Talvitie on laulanut laulut vuosien 1972 ja 1974 välisenä aikana (taulukko 1).

Piirileikkilaulut	116 laulua
Tanssilaulut	23 laulua
Balladit ja arkkiveisut	3 laulua
Polskalaulut	2 laulua
Muut riimilliset laulut	18 laulua

<Taulukko 3: Tutkimusaineiston laulut ennen tarkempaa perinnelajeihin erittelyä.>

Talvitiellä oli selkeä käsitys siitä, mitä hänen laulamansa ohjelmiston perinnelajit olivat. Suurimman osan lauluista hän yhdisti lapsuutensa piirileikkeihin, joiden yhteydessä niitä laulettiin. Ohjelmistonsa muutamaa polskalaulua hän kutsui ”hoijakkalauluiksi”. Repertuaarista löytyy myös ”sorttinen”, joka tarkoittanee sottiisia. Lapsenhoitoon liittyviä lauluja hän on nimennyt sekä tuutilauluiksi, tuutulauluiksi, kehtolauluiksi että pissatuslauluiksi ja körötyslauluiksi.

Ala-Könnin arkistonauhoilla kappaleet on nimetty enimmäkseen perinnelajien mukaan, mutta Rinta-Kosken nuotinnoksissa jokaisella yksittäisellä laululla on nimi. Tämä käytäntö Talvitiellä oli myös omissa lauluvihkoissaan, joten laulujen nimitykset lienevät hänen omaa käsialaansa eikä Rinta-Kosken. Talvitie on nimennyt repertuaarinsa lauluja nuotinnoksissa sekä omissa lauluvihkoissaan muun muassa seuraavasti: ”Nummijärven rannalla”, ”Kihlalaulu”, ”Jukka” ja ”Matin muija”.

Talvitien oman kertoman mukaan kansanlaulujen laulaminen oli tauolla perheen perustamisen vuoksi. Myös piirileikkien aika Kauhajoen Nummijärvellä alkoi olla tuolloin (Kper AK/4187). Tutkimukseni sisältää niitä lauluja, joita Talvitie lauloi lapsuudessaan ja nuoruudessaan, eikä siten kerro siitä, millainen repertuaari oli myöhemmin hänen elämässään. Tutkimus ei siis valitettavasti antanut tietoa siitä miten Talvitien lauluohjelmisto on kehittynyt vuosien saatossa, sillä tutkittavana oli vain lapsuuden ja nuoruuden ajan kansanlaulut. Lauluohjelmiston kehittymisen tutkimiseen olisi pitänyt tutkia koko repertuaaria nuoruudesta vanhuuteen. Aineisto

olisi kuitenkin ollut tähän työhön aivan liian laaja. Vastatakseni siihen, miten repertuaari on kehittynyt ajan myötä, minun olisi pitänyt ottaa analysoitavakseni kaikki Rinta-Kosken nuotinnokset Talvitien lauluista. Aineiston rajaamisen vuoksi tämä ei ollut mahdollista.

Analysoin aineiston muutamaa piirileikkilaulua sekä Niirasen että Laitisen tekemän tutkimuksen pohjalta. Ennen metriikan syvällisempään analyysiin siirtymistä käsittelen piirileikkilaulujen muita rakenteita. Nämä kansanlaulut edustavat riimillistä perinnettä ja laulun yksittäiset säkeet muodostavat laulun säkeistön, joka on aina määrämittäinen ja sisältää aina saman määrän säkeitä. Riimilliseksi lauluperinteeksi lauluja kutsutaan, koska laulun säkeistöt sisältävät aina riimin, joita voi olla sekä täydellisiä että epätäydellisiä. Seuraavassa esitän esimerkkejä Talvitien lauluohjelmiston sisältämistä erilaisista riimeistä. Laulun säkeistössä olevat riimit olen merkinnyt lihavoidulla tekstityypillä. Riimi tarkoittaa sanojen tai tavujen äännesointuisuutta (Niiranen 2013: 178). Esimerkin jälkeen olen merkinnyt sulkuihin Rinta-Kosken nuotinnoksen vuosiluvun ja nuotinnoksen järjestysnumeron.

Esimerkki 1

Amerikan maa se on lämmin maa

mutta Suomi on vilun **arka**.

Amerikan pojat ne sanoovat,

voi Suomen flikka **par**ka.

(Rinta-Koski 1972 nro 88)

Esimerkin 1 laulu on kaksisäkeinen ja jaoteltu melodian neliosaisuuden perusteella neljälle riville. Tässä laulutyyppissä säkeistön teksti yleensä esitetään neljärivisenä kirjoitusmuodossaan. Piirileikkilaulun rekimittaiselle muodolle on tyypillistä että riimi esiintyy kahden säkeen lopussa, kirjoitetun tekstin toisella ja neljännellä rivillä.

Esimerkin 1 laulussa sanojen riimi on täydellinen. Sanojen samankaltaisen äänneusun erottaa vain toisessa sanassa oleva konsonantti: **arka, parka**.

Esimerkki 2

Bruukiin tuli tuli harmaja halla tuli

vapunpäivän **aikaan**

toi Vaasasta kukat, vei Bruukista pojat

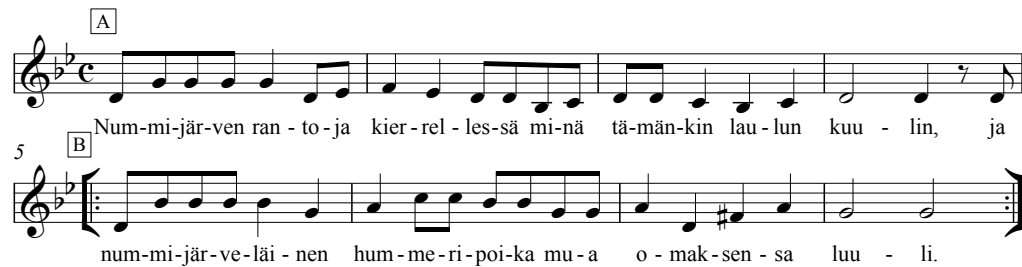
joita tämä flikkaki **kaipaa**.

(Rinta-Koski 1971 nro 60)

Puoliriimiksi kutsutaan riimiä, joka ei ole aivan täydellinen. Tällöin sanojen äänneasu ei täysin vastaa toisiaan. Esimerkissä 2 olevien säkeiden riimejä voi kutsua joko puoliriimiksi tai epätäydelliseksi riimiksi.

Nämä kaksi esimerkkiä osoittavat ne riimilliset muodot, joita Talvitien lauluohjelmiston piirileikkilaulut pääpiirteissään sisältävät. Niiranen kirjoittaa piirileikkilaulujen säkeistöjen jakaantumisesta A- ja B-osaan (2013: 181). Tällöin A-osa vastaa säkeistön ensimmäistä säettä ja B-osa taas toista säettä. Talvitien lauluohjelmiston piirileikkilaulut on laulettu useimmiten joko muodossa AABB, jolloin molemmat säkeet laulettaessa kerrataan tai muodossa ABB, jolloin jälkimmäinen säe kerrataan. Myös muotoa AB esiintyy muutamassa laulussa, jolloin säkeitä ei kerrata laisinkaan. Muut rakenteelliset variaatiot edustavat aineistossa hyvin pientä osaa. Erilaiset muodot ovat voineet palvella piirileikin tanssimista, jolloin eri säkeissä ja laulun osissa on erilainen koreografia (Niiranen 2013: 181).

Seuraavassa nuottiesimerkissä laulu noudattaa muotoa ABB. Tällöin laulun jälkimmäinen osa kerrataan laulettaessa. Laulun osat on merkitty esimerkissä kirjaimin A ja B, nuotin yläpuolella olevaan laatikkoon. B-osassa on osoitettu kertaaminen kertausmerkein.

5

Num-mi-jär-ven ran - to - ja kier - rel - les - sä mi - nä tä - män - kin lau - lun kuu - lin, ja
num - mi - jär - ve - läi - nen hum - me - ri - poi - ka mu - a o - mak - sen - sa luu - li.

<Nuottiesimerkki 1: *Nummijärven rannalla*. Rinta-Koski 1971 nro 33. Nuotin puhtaaksikirjoitus Silja Palomäki.>

Runon sekä siten laulumetriikan tutkimuksessa käytetään termejä painollinen ja painoton tavu. Sanan ensimmäinen tavu on aina Suomen kielessä painollinen riippumatta siitä onko sana kaksi- vai kolmitavuinen. Yksitavuinen sana voi olla joko painollinen tai painoton. (Niiranen 2013: 183). Seuraavassa esimerkissä Talvitien laulaman piirileikkilaulun säkeistö, johon on merkitty sekä painolliset että painottomat tavut. Painollinen tavu on merkitty plusmerkillä (+) ja painoton miinusmerkillä (-).

Esimerkki 3

+	-	-	-	+	-			+	-	+
-										
Kä-	ki	se	on	Suo-	men			lem-	pi-	lin-
tu										
+	-	-		+	-	-	-	+	-	
Vaik-	kei	se		ta-	la-	vel-	la	ku-	ku	
+	-	-		+	-	-		+	-	+
-										
Ei-	kä	mun		hei-	la-	ni		toi-	sen	vie-
res										
+	-			+	-			+	-	
Rau-	hal-			lis-	na			nu-	ku	

(Rinta-Koski 1971 nro 15)

Esimerkki 3 ottaa huomioon pelkästään laulun tekstin painolliset ja painottomat tavut. Uusi + -merkki ilmaisee tekstin eli runon rytmisissä aina uuden iskualan alkua. Heikki Laitinen puhuu laulujen metriikan tutkimuksessa laulujalasta, joka tarkoittaa runon ja iskualan yhteistä nimittäjää (Laitinen 2003: 222). Laulujalassa ilmenee edellä kuvatussa kaaviossa eri määrä tavuja. Esimerkin 3 laulujaloissa on sekä kaksitavutahtia, kolmitavutahtia ja nelitavutahtia. Tahti tarkoittaa tässä yhtä laulujalkaa eikä musiikin nuottikuvassa tahtiviivoin määriteltyä tahtia.

kaksitavutahti	Suo-men	
kolmitavutahti	hei-la-ni	
nelitavutahti	kä-ki se on	

Laitinen vertaa näitä laulujalan tavujen määriä runomitan termeihin trokee, jambi tai spondee, jotka tarkoittavat kaksitavutahtia. Kolmitavutahdistä käytetään myös nimityksiä daktyyli tai anapesti. Nelitavutahtia voi kutsua sen sijaan nimityksellä peoni. (2003: 223.) Matti Sadeniemi (1949) kirjoittaa kirjassaan *Metriikkamme perusteet* näiden nimitysten kertovan sanojen tavurytmistä. Sanojen tavut jaetaan lyhyisiin ja pitkiin tavuihin. Esimerkiksi puhdas daktyyli noudattaa muotoa pitkä-lyhyt-lyhyt. (1949: 102–103.)

Saman laulun tekstin voi kuvata myös ottamalla mukaan laulun laulamiseen liittyvän tekstin rytmin. Laulumitaksi kutsutaan tapaa joka ottaa huomioon sekä laulun runon eli tekstin että laulun musiikin eli rytmin. (Laitinen 2003: 209). Niirasan esimerkin mukaan olen merkinnyt laulamisen myötä katoavan painottoman tavun merkillä (–) (Niiranen 2013: 185). Edelleen olen merkinnyt laulun painolliset tavut lihavoidulla tekstityypillä.

Esimerkki 4

+	-	-	-	+	-			+	-	+
-										
Kä-	ki	se	on	Suo-	men			lem-	pi-	lin-
tu										
+	-	-		+	-	-	-	+	(-)	+
(-)										
Vaik-	kei	se		ta-	la-	vel-	la	ku-		ku
+	-	-		+	-	-		+	-	+
-										
Ei-	kä	mun		hei-	la-	ni		toi-	sen	vie-
res										
+	-			+	-			+	(-)	+
(-)										
Rau-	hal-			lis-	na			nu-		ku

(Rinta-Koski 1971 nro 15)

Laulua laulettaessa tekstin rytmi muuttuu jonkin verran. Sanojen painot pysyvät muuten paikallaan, mutta säkeiden viimeisten sanojen, ”kuku” ja ”nuku” painot muuttuvat laulettaessa. Tämä johtuu rekilaululle tyypillisestä piirteestä, jossa säkeen viimeisen sanan riimit voi laulaa harvennetulla rytmillä eli venyttämällä tavuja (Niiranen 2013: 185). Talvitien repertuaarin piirileikkilauluista suurin osa on tämän tyylipiirteen mukaisia.

Talvitien repertuaarin piirileikkilaulujen tavumäärät vaihtelevat. Suurin osa tavumääristä noudattaa kuitenkin kaksitavuutahtia eli trokeeta tai kolmitavuutahtia eli daktyylia. Maria Feodorovan repertuaaria tutkiessa Niiranen viittaa näiden tavumäärien olevan yhteydessä piirileikissä laulun tanssittavuuteen. Daktyylin ja trokeen vaihtelu pitää laulun poljentoa yllä ja helpottavat tanssimista. (2013: 186–

197.)

Laulun iskuala jakaantuu siis painolliseen ja painottomaan osaan. Näitä voi musiikillisesti kutsua joko iskulliseksi tai iskuttomaksi osaksi. Laitinen käyttää nimityksiä nousu ja lasku, joka juontaa kirjallisen runon tutkimuksesta (2003: 223). Nousun ja laskun Laitinen merkitsee kirjaimilla N ja L. Suomen kielessä nousussa voi olla vain yksi tavu ja loput tavut tulevat laskussa. Lauletaessa voi laulaja kuitenkin oman päätöksensä mukaisesti ottaa vapauksia. Nousussa voi siten olla vaikka kaksi tavua. Oheisesta esimerkistä näkee, kuinka tavut voivat jakautua eri tavoin lauletaessa kuin kielen metriikassa ilman musiikkia.

Esimerkki 5

	N	L	N	L	N	L	N	L
teoria:	he-	vonen kun	her-	nes ja	val-	jakot	välk-	kyy ja
laulu:	hevo-	nen kun	her-	nes ja	val-	jakot	välk-	kyy ja

(Rinta-Koski 1972 nro 86)

Niiranen on pyrkinyt kuvaamaan laulujen metrisessä analyysissä musiikin peruspulssia (Niiranen 2013: 189). Tämä tarkoittaa sitä, että laulun painollisten ja painottomien tavujen lisäksi laulumitan tulkintaan lisätään myös lauluun sitä lauletaessa sisältyvä tauko. Tauon Niiranen merkitsee Leisiön esimerkin mukaisesti mukaan merkillä Ø. (Niiranen 2012: 188). Tauko tarkoittaa musiikillisesti aikaa, joka jatkuu laulajan mielessä, vaikka juuri silloin ei laulettaisikaan. Tässä tulkinnassa laulu jakautuu iskuihin, jotka vastaavat musiikillisiä iskuja. Mikäli laulua ajatellaan tasajakoisena 2/4 tahtilajisena, sisältää yksi tahti kaksi iskua mitaltaan 1/4.

Esimerkki 6

N	L	N	L	N	L	N	L
Aje-	taam-pa	poi-	jat	kyy-	til-	lä	kyl-lä
N	L	N	L	N	Ø	N	Ø
val-	ti-o	kyy-	tin	mak-		saa	
N	L	N	L	N	L	N	L
Val-	ti-on	tal-	lis on	sel-	lainen	tamma	jotta
N	L	N	L	N	Ø	N	Ø
kyl-	lä se	juos-	ta	jak-		saa	

(Rinta-Koski 1971 nro 84)

Edellä olevan esimerkin mukaista laulumittaa ja laulun metristä mallia esiintyy Talvitien repertuaarissa kaikkein eniten. Niiranen tulkitsee rekimitan metrisen kaavan noudattavan mallia, jossa on kahdeksan painoasemaa eli nousua (2013: 192). Toisen ja viimeisen säkeistön loppuun lauletaan painoasemalle vain yksi tavu, joka on kaaviossa merkinnällä N Ø. Tämän tulkinnan mukaan oheisen esimerkin säkeen painoasemat NL NL NL NL NL NL NØ NØ, ovat rekimitan metrinen kaava. Rekimittaa käytetään rekilaulun säkeistössä, joka koostuu kahdesta rekimittaisesta säkeestä.

Olen käyttänyt laulumetriikan analyysia Talvitien lauluihin niillä kohdin missä aineiston laululajin määrittely on ollut vaikeaa. Olen hakenut aineiston sisältä puhdasta rekimittaa noudattavia piirileikkilauluja ja lähtenyt lajittelemaan lauluja sen mukaan. Näiden rekilaulujen analyysistä kerron enemmän kohdassa 4.3.1 rekilaulut.

4.1 Repertuaarin muodostuminen

Yksittäisen henkilön perinteen muotoutumiseen vaikuttaa kasvuympäristö sekä yksilön oma valinnan vapaus ja mieltymykset. Niirasen (2013) tutkimuksessa puhutaan musiikkivarastosta, joka tarkoittaa sitä, että ihminen kerää omaa musiikkivarastoaan elämänsä aikana häntä ympäröivän musiikkikulttuurin ja yhteisön pohjalta. Yksittäisen henkilön musiikkivarasto ei ole koskaan identtinen toisen henkilön kanssa, ei edes samaa sukupolvea samassa kylässä edustavilla henkilöillä. Henkilön valintoihin musiikkivaraston suhteen vaikuttavat elämänhistoria, persoonallisuus, sukupuoli, ikä, ammatti, elämäkatsomus, sosiaaliset suhteet ja ympäristön vaikutus. Ympäristön vaikutuksena voidaan pitää tarjolla olevan perinteen muotoja sekä kuulijakunnan odotuksia – millaiset laulut ovat olleet yleisesti hyväksyttäviä esimerkiksi kyläyhteisössä. (Niiranen 2013: 149–150.) Seuraavissa kappaleissa tarkastelen Talvitien repertuaarin muodostumista hänen oman kerrontansa mukaisesti.

Talvitien repertuaarin muodostumista lapsuudesta vanhuuteen valottaa parhaiten professori Erkki Ala-Könnin haastattelukatkelmat arkistoäänitteiden laulujen lomassa. Näissä katkelmissa Talvitie kertoo varsin seikkaperäisesti, miten hän on lauluja oppinut ja kuinka laulut ovat olleet mukana kylän nuorten toiminnassa. Hän kertoo myös milloin vanhat laulut alkoivat muistua uudelleen mieleen. Elämäntarinallinen lähestymistapa kertoo hyvin siitä, miten laulut ovat kulkeneet Talvitien mukana varhaisesta lapsuudesta aina vanhuuteen saakka, ja miten repertuaari on karttunut elämän varrella erilaisten vaiheiden myötä.

Kerttu Talvitie muisti nuoruudestaan ja lapsuudestaan kansanlauluja omien sanojensa mukaan noin pari sataa. Sitä mistä laulut kulkeutuivat Nummijärvelle hän ei osannut sanoa. Kertun mukaan samoja lauluja on kuitenkin laulettu sekä Nummijärvellä että lähikylässä Nummikoskella ja naapurikunnassa Karviolla. Lauluja hän oppi vuonna 1874 syntyneeltä isältään, joka lauloi mielellään kansanlauluja. Myös kuusihenkinen

sisarussarjan vanhin veli Väinö oli musikaalinen ja innokas laulaja. Väinö oli Kerttua 10 vuotta vanhempi. (Kper AK/4532.)

Kansanlaulurepertuaari kertyi lisäksi kyläyhteisön toiminnan sekä nuorten tyttöjen lauluvihkoharrastuksen myötä. (Kper AK/3028). Kylän tytöt opettivat toisilleen uusia lauluja aina kun vihkoon oli tullut uusi merkintä (Kper AK/3035). Laulaminen viihdytti nuorisoa kylällä kovasti, sillä muuta viihdykettä ei juurikaan ollut. Sähköt saatiin Nummijärvelle vasta vuonna 1954 ja ennen tuota ajankohtaa radiota kuunneltiin pattereilla. Arvokkaita pattereita ei kuitenkaan saanut tuhlaata musiikkiohjelmien kuunteluun, vaan ainoastaan uutisiin ja muihin asiaohjelmiin. (Kper AK/4187.)

Kerttu Talvitiellä oli lapsuudestaan tallella kaksi lauluvihkoa täynnä kansanlauluja ajalta ennen sotia. Nämä vihkot hän kuitenkin menetti ensimmäisen oman kodin tulipalossa. Ennen Aatos Rinta-Kosken laulatuksia, Kerttu oli varma ettei juurikaan muista lapsuutensa lauluja. Laulut palasivat vähitellen mieleen Rinta-Kosken kehoitettua Talvitietä muistelemaan lauluja ja kirjoittamaan niitä ylös. Vanhoja lauluja alkoi tulla Talvitien muistista. (Kper AK/3028.)

Kertun lapsuusvuosina kylän nuoriso tanssi ja lauloi mielellään piirileikkejä. Kertun puhuman murteen mukaan piirileikkiä ”mentiin”. Piirileikkejä laulettiin ja tanssittiin pääosin kyläläisten asuintalojen tuvissa, mutta myös Nummijärven jäällä, mikäli jää kantoi. (Kper AK/2455.) Lapset ja nuoret saivat laulaa ja tanssia piirileikkejä kotiopintokerhossa ja koulussa hyvin osattujen kotiläksyjen jälkeen. Nummijärven koulun opettaja Vanamo kannusti lapsia laulamaan kansanlauluja ja tanssimaan piirileikkejä. Hän oli itse näiden laulujen suuri ystävä. (Kper AK/2455.) Niiranen kirjoittaa, että Vienassa 30-luvulla piirileikit olivat juuri 30-luvun ikäpolven perinnettä, jota lauloivat sekä tytöt että pojat. Vienassakin vain naiset ja tytöt kuitenkin opettivat toisilleen uusia kansanlauluja lauluvihkojensa kautta. (Niiranen 2013: 153.) Samoin toimittiin Kertun mukaan Nummijärven kylässä. Vienassa ja

Kauhajoella samoihin aikoihin tapahtunut piirileikkien tanssiminen ja laulujen tallentaminen lauluvihkoihin eivät ole suoraan verrattavissa olevia asioita. Tämä kuitenkin osoittaa, että yhtäläisiä piirteitä on ollut molempien paikkojen kansanlauluperinteessä.

Kerttu kertoo oppineensa lauluja myös kotitaloon saapuneilta kerjäläisiltä, jotka sisällissodan jälkeen lähtivät kaupungeista maalle työnhakuun (Kper AK/2427) sekä kiertäviltä romaneilta. Romanit lauloivat aina kun kulkivat kylällä kärryineen, mutta eivät mielellään opettaneet laulujaan muille. Monet ihmettelivätkin miten Kerttu sai repertuaariinsa muutamia lauluja myös romaneilta. (Kper AK/4194.)

Lapsuutensa ja nuoruutensa jälkeen Kerttu Talvitie muutti pois Kauhajoen Nummijärveltä opiskelemaan karjanhoitoa ja maatilan emännöintiä. Oriveden kansanopistossa ja Orisbergin karjanhoitokoulussa oli oppilaita ympäri Suomen ja siellä Talvitie kartutti kansanlaulurepertuaariaan vielä enemmän. Ympäri Suomea tulleet oppilaat opettivat toisilleen uusia lauluja ja jälleen käytössä olivat lauluvihkot, jotta laulut jäivät laulajan muistiin. Kansanopistossa myös pojat kirjoittivat lauluja muistiin vihkoihin ja perustettiin sekakuoro, jossa Talvitie lauloi alttoa. (Kper AK/4532.) Muualta Suomesta saapuneiden opiskelijoiden laulamat kansanlaulut olivat Kertun mukaan jokseenkin samoja kuin Nummijärvelläkin laulettu. Melodialtaan samojen laulujen tekstit saattoivat kuitenkin vaihdella sen mukaan mistä kukin laulaja oli kotoisin. Uusiakin kansanlauluja vihkoon kertyi opiskelutovereiden repertuaareista muualta Suomesta. (Kper AK/2702.)

Kerttu työskenteli opintojen jälkeen Hämeessä Viskarin tilalla ennen Kauhajoelle takaisin muuttoa. Kauhajoella Kerttu meni naimisiin Nummijärveltä kotoisin olevan Tauno Talvitien kanssa. Tauno oli nuoruudesta tuttu, mutta Kertun mukaan mies ei löytynyt ainakaan piirileikkien myötä, ”Kyllä se vihaksi tuli, kun mennä flenttasi vaan väärähän tahtihin”. Tauno ei pysynyt oikeassa rytmissä ja Kerttu tanssikin piirileikkejä nuoruudessaan aina jonkun muun kanssa, kun Tauno tyytyi katselemaan

sivusta. Kerttu oli piirileikissä suosittu pari, koska hänellä oli kuuluva ja musikaalinen lauluääni. (Kper AK/2702.)

Kansanlaulujen laulaminen hiipui lasten syntymisen myötä, eikä repertuaaria pidetty aktiivisesti yllä. Talvitie piti laulutaitoaan kuitenkin yllä laulamalla kirkkokuorossa ja kodin töissä. Lastenhoidon lomassa hän lauloi muistamiaan kehtolauluja ja muita lapsille sopivia lauluja. Nummijärven kylälläkin alkoi kansanlaulujen laulaminen ja piirileikkien vaaliminen hiipua ennen talvisotaa ja jatkosotaa. Perinnettä yritettiin elvyttää sotien jälkeen osana nuoriseuran toimintaa 1944–45. (Kper AK/4187.)

Kun Talvitien kymmenen lasta oli lähtenyt maailmalle, ryhtyi hän laulamaan kansanlauluja uudelleen Aatos Rinta-Kosken myötävaikutuksella. Laulettuaan Rinta-Koskelle kaikki lapsuudestaan muistamat laulut, hän ryhtyi keräämään lauluja uudelleen lauluvihkoon Nummijärven kylän vanhuksilta ja muualta Kauhajoelta. Ensin hän kirjoitti muistiin lapsuutensa laulut tulipalossa menettämiensä lauluvihkojen tilalle. Kerttu vieraili usein vanhainkodissa jossa hänellä oli oma laulatustekniikkansa. Hän lauloi ensin itse pätkän muistamaansa kansanlaulua ja sai siten vanhukset muistelemaan vanhoja lauluja. Vanhukset usein korjasivat laulun melodiaa tai säkeistöjä siten, miten muistivat laulun menevän. (Kper AK/2923.)

Kerttu kartutti repertuaariaan vuodesta 1971 saakka yhteensä 945 laululla lapsuutensa 162 laulun lisäksi. Aatos Rinta-Koski on nuotintanut lauluja yhteensä 1107 kappaletta, kuten aikaisemmin on jo mainittu. Talvitien jäämistössä on kahdeksan lauluvihkoa, joista viimeinen – vuonna 1988 aloitettu – on jäänyt kesken. Ensimmäiset seitsemän vihkoa sisältää Talvitien mukaan 1048 laulua, joten kahdeksannesta vihkosta lauluja on nuotinnettu 59 kappaletta. Kaikkia vihkon lauluja Rinta-Koski ei enää ehtinyt nuotintamaan. Nuotintamattomien laulujen tarkka lukumäärä ei ole tiedossa, mutta arviolta lauluja Talvitien koko repertuaarissa on hieman vajaa 1200 kappaletta.

Talvitien repertuaarin muodostaa uudempi lauluperinne, josta hän on selkeästi ollut kiinnostunut. Repertuaari ei kuitenkaan käsitä kaikkia laulajan osaamia lauluja, kuten Niiranen tutkimuksessaan toteaa (2013: 151). Talvitie on valinnut ohjelmistoonsa lauluja, jotka kiinnostavat häntä yksilönä ja jotka sopivat hänen kulloiseenkin elämäntilanteeseen sekä yhteisöön, jossa lauluja laulettiin. Esimerkiksi runolauluperinne on ollut riimillisen kansanlaulun alueella Pohjanmaalla syntyneelle ja kasvaneelle henkilölle niin outoa perinnettä, että sille ei ole ollut käyttöä, eikä sitä löydy siten Talvitien repertuaaristakaan.

Suurimman osan Kerttu Talvitien repertuaarista muodostavat laulut, joita Kerttu itse kutsuu piirileikkilauluiksi. Nämä laulut ovat selkeästi olleet tärkeä osa hänen lapsuuttaan ja nuoruuttaan. Maria Feodorovaa tutkinut Niiranen puhuu sosiaalisesta kanssakäymisestä, jossa tietyt laulut ovat olleet tärkeässä roolissa laulajan elämässä (2013: 151). Talvitien repertuaari käsittää myös muita laulun lajeja joita erittelen tarkemmin tutkimuksen analyysiosiossa luvussa 5. Kerttu Talvitien repertuaari.

4.2 Laulujen aihepiirit ja sisällöt

Tutkittava aineisto käsittää 162 laulua, jotka ovat jaoteltavissa seuraaviin riimillisen suomenkielisen laulun lajeihin: rekilaulut, piirileikkilaulut, muut riimilliset laulut, balladit, polskalaulut, tanssilaulut ja lapsenhoitoon liittyvät laulut. Aikaisemmin esittelemäni jaottelu on suurpiirteisempi (taulukko 3). Kansanlaulujen aihepiirit peilaavat niitä laulaneiden ihmisten elämää ja kiinnostuksen kohteita, ja sisältö on tulkittavissa laulun tekstistä. Koko Talvitien tutkimuksessa mukana oleva lauluohjelmisto on jaoteltavissa tekstin mukaan tiettyihin aihepiireihin ja sisältöihin. Niiranen on käyttänyt tutkimuksessaan jaottelua yhteentoista eri aihepiiriin. Nämä aihepiirit ovat: 1) Rakkaus (petetyksi tuleminen, haikailu rakastetun perään, köyhyyden vaikutus aviokelpoisuuteen, vapaan rakkauden ideaali, hulivilityttöys ja hulivilipoisuus), 2) Elämäntavat (juomaripojat, laukkurit ja muut kulkurit, tukkilaiset, vangit, hulivilipoisuus), 3) Ystävyys, 4) Karjala, 5) Poliittinen nuorisoliike, 6)

Teollistuminen, 7) Historialliset tapahtumat, 8) Merkkihenkilöt ja paikalliset henkilöt, 9) Sotaan lähtö ja sota, 10) Kotipiiri ja sen lähiympäristö, eläimet ja 11) Juhlien symbolit (Niiranen 2013: 161).

Talvitien lauluohjelmiston aihepiirien jaottelussa käytän hiukan suppeampaa jakoa, sillä esimerkiksi Karjalaan liittyvät laulut eivät ole ohjelmistossa kovinkaan merkittävässä asemassa. Feodorovaa tutkittaessa Karjala aihepiirinä on ollut osa tutkittavan lähiympäristöä ja siten merkittävä. Poliittisia lauluja ei ole tämän tutkimuksen aineistona olevassa ohjelmistossa. Varhaisessa repertuaarissa ei myöskään ole lauluja, jotka käsittelisivät ystävyyttä, teollistumista, historiallisia tapahtumia tai juhlien symboleita. Laulut ovat jaettavissa viiteen kategoriaan aihepiiriensä mukaisesti:

- 1) Rakkaus
- 2) Elämäntavat
- 3) Kotipiiri
- 4) Henkilöt
- 5) Sota

Kaikista aineiston lauluista on tulkittavissa tietty aihepiiri ja sisältö, jonka voi luokitella edellä olevien otsikoiden alle. Tulkintani mukaan monet lauluista ovat luokiteltavissa yhtä aikaa useampaan eri kategoriaan sisältöjensä perusteella. Sama laulu voi kuulua sekä kategoriaan 1) rakkaus että 5) kotipiiri ja sen lähiympäristö. Aihepiireistä rakkaus on aineistossa vallitseva teema, vaikka laulu olisikin pääsisältönsä perusteella luokiteltavissa toisen kategorian alle. Jaottelun olen tehnyt sen mukaan, mikä laulun sisällössä on vallitseva aihepiiri.

Karkeasti jaoteltuna laulujen sisällöt ja aihepiirit näyttävät seuraavalta (taulukko 4). Rakkaudesta ja sen haasteista kertovat Talvitien repertuaarissa suurin osa lauluista. Kategorian 1) alle menevät Talvitien laulustosta 95 kappaletta. Seuraavaksi suosituin

aihepiiri lauluohjelmistossa on kategoria 2) elämäntavat, jonka sisältönä ovat laulut juomareista, hulivileistä ja muusta huonosta elämästä. Näitä lauluja on yhteensä 31 kappaletta.

Otsikon 3) kotipiiri ja sen lähiympäristö alle jaottelin laulut, jotka liittyvät selkeästi Nummijärveen ja lähialueisiin. Näissä lauluissa mainitaan sekä Nummijärvi että sen lähialueita, kuten Karvia ja Kankaanpää. Otsikon alle lisäsin myös laulut, jotka liittyvät kodin piirissä tapahtuvaan toimintaan kuten lapsien hoitaminen. Näitä lauluja edustavat muun muassa kehtolaulut. Tähän kategoriaan jaottelin ohjelmistosta 25 laulua. Lauluista käy selkeästi ilmi, että lauluja on laulettu Kauhajoen Nummijärven alueella. Tutkimuksessa olevan lauluohjelmiston lauluista neljässätoista mainitaan Nummijärvi ja Karvia tai Kankaanpää.

Erityisen suosittua on ollut vesielementin tuominen lauluun mukaan. Järvi on ollut kyläläisille tärkeä ajanviettopaikka. Kesällä järvellä on soudeltu ja talvella sen jäällä on ajettu hevosilla. Lauluissakin veneellä seilataan Nummijärvellä tai sen poikki halutaan rakentaa silta, että rakastettu toisella puolella rantaa olisi lähempänä. Eräässä Nummijärvi-aiheisessa laulussa varoitetaan poikia hakemasta Moskovasta vaimoa. Tutkimuksen myötä selvisi, että Moskovaksi kutsuttiin Nummijärven vieressä olevaa Nummikosken kylää. Nummikosken kylä sijaitsi syrjässä seitsemän kilometrin metsätaipaleen takana, ja sen asukkaita katsottiin hiukan karsaasti. Saattoi olla, että Nummikosken kylässä poliittinen ajattelu on liian vasemmistolaista Nummijärven asukkaiden makuun. Talvitien mukaan osaa Nummijärven kylän omista lauluista oli laulettu jo ainakin sata ellei kaksi sataa vuotta (Kper AK/2455). Aineiston aihepiireissä pienintä osaa edustavat laulut jotka käsittelevät aiheita 4) henkilöt ja 5) sota. Merkkihenkilöitä ja paikallisia henkilöitä repertuaarissa käsittelee vain yhdeksän laulua. Sotaa sivutaan aiheena kahden laulun sisällöissä.

Rakkaus	95 laulua
Elämäntavat	31 laulua
Kotipiiri	25 laulua
Henkilöt	9 laulua
Sota	2 laulua

<Taulukko 4: *Laulujen aihepiirit ja sisällöt.*>

4.3 Analyysi perinnelajien mukaan

Kuten aikaisemmin olen todennut, voi laulujen luokittelu eri perinnelajien alle olla tulkinnanvaraista. Olen kuitenkin itse halunnut tietää, kuinka paljon ja millaista materiaalia Kerttu Talvitien lauluohjelmisto sisältää. Kansanlaulujen tyylipiirteiden mukaan voi siten luokitella lauluja omien otsikoidensa alle. Tyylipiirteistä enemmän seuraavissa kappaleissa, jotka koskevat kansanlaulujen perinnelajeja.

Kerttu Talvitie on nimennyt laulujaan niiden perinnelajien mukaan, jotka hän itse tunnisti. Erkki Ala-Könnin haastattelunauhoilla on samoja luokitteluja, joita itsekin käyttäisin. Piirileikkilaulut on nimetty laulujen käyttöyhteyden mukaan. Rekilaulunimitystä Talvitie ei käytä. Termi ei ole ilmeisesti ollut hänelle tuttu.

Metristä analyysiä olen käyttänyt aineiston rekilauluihin, joita on tasan puolet koko aineistosta. Toinen puoli lauluista käsittää sekalaisen määrän eri perinnelajeja, joiden määrittely metriikan mukaan ei ole tämän tutkimuksen kannalta olennaista. Keskityn seuraavissa luvuissa rekilaulun metriseen analyysiin ja kerron siitä millaisia muita perinnelajeja laulusto pitää sisällään. Luon katsauksen eri perinnelajeihin myös nuottiesimerkkien kautta.

Seuraavassa taulukossa ovat aineiston laulut lajiteltuna kaikkien seuraavissa kappaleissa mainitsemieni perinnelajien mukaisesti. Tarkempi analyysi perinnelajeittain seuraavien alalukujen alla.

Perinnelaji	Tarkempi erittely	Laulujen lukumäärä
Rekilaulut		81
Piirileikkilaulut		35
Tanssilaulut	Valssilaulut	10
	Masurkkalaulut	10
	Polkkalaulut	3
Arkkiveisut ja balladit		3
Polskalaulut		2
Muut riimilliset laulut	Lapsenhoitoon liittyvät laulut	12
	Muut laulut	6

<Taulukko 5: Aineiston laulut perinnelajeittain.>

4.3.1 Rekilaulut

Rekilaulut kuuluvat uudemman riimillisen kansanlaulun perinteeseen. Suomalaisen kansanlaulun murros alkoi 1600-luvulta lähtien. Uuden riimillisen kansanlaulun alkumuotoa käytettiin jo 1600-luvun herjalauluissa. Laulutavalle löytyy vastineita myös muualta Euroopasta sekä Venäjältä. (Asplund 2006: 144–147.)

Musiikintutkija ja Helsingin yliopiston ensimmäinen musiikkitieteen opettaja Ilmari Krohn (1867–1960) ehdottaa rekilaulu-termin juontavan juurensa saksalaiseen Reigenliediin, joka tarkoittaa piirilaulua. Kirjallisuudentutkija Vihtori Laurila (1904–1988) taas yhdistää termin ruotsalaiseen räcka-sanaan, joka tarkoittaa myös jonoa tai piiriä. Rekilauluja käytettiin yleisesti nuorison piirileikeissä. Erityisesti juuri Etelä-Pohjanmaalta rekilauluja on merkitty muistiin paljon. Myös Karjalan kannas on ollut aktiivinen riimillisen kansanlaulun alue. (Asplund 2006: 147–148.)

Rekilaululle on tyypillistä kaksisäkeinen malli, jossa säkeet ovat keskenään riimilliset. Useissa säkeissä on luontoon liittyvä johdanto. Laulut eivät juurikaan muodosta juonellista kokonaisuutta, vaan säkeistöjä laulettiin epämääräisessä perättäisessä järjestyksessä. Rekilaulukulttuuri oli voimissaan 1930-luvulle saakka, mutta lauluja tallennettiin vielä 1970-luvulla. Tasajakaisuus on ollut rekilaululle luontevinta, mutta niissä esiintyy myös esimerkiksi kolmijakoista masurkkarytmiä. (Asplund 2006: 149–153.)

Rekilaulujen keskeisin teema on rakkaus. Ajatukset pyrittiin kiteyttämään muutamaaan säkeeseen aforisminomaisesti, esimerkiksi säkeessä ”Rakkauden tuli palaa kuin öljy pumpulissa”. Rakkauden aiheuttamia tunteita käsitellään lauluissa monin eri tavoin. Laulut peilaavat myös nuorison ristiriitoja vanhemman sukupolven kanssa. Rekirytmillä sanoitettiin myös kiusoittelu-, pilkka-, tappelu- sekä tukkilaislauluja. Siirtolaisuuden aikana teemana esiintyy haave paremmasta elämästä Amerikassa. (Asplund 2006: 152–156.)

Kerttu Talvitien repertuaarin piirileikkilauluista edustaa puhdasta rekimittaa 81 laulua. Kutsun näitä lauluja rekilauluiksi, kuten tätä rekimitalla tehtyä riimillistä kansanlauluperinnettä nimitetään. Koko aineiston lauluista 50 %, eli tasan puolet ovat rekimitallisia. Tämän vuoksi aineiston rekilaulut saavatkin tässä tutkimuksessa hiukan enemmän huomiota.

Rekilauluiksi olen tulkinnut metrisessä analyysissä myös lauluja, jotka eivät ole peruskaavaisia rekilauluja. Peruskaavaisen rekilaulun nuottikuva on seuraavan esimerkin mukainen.

A

Ei-kä nii-tä ki-li ki-li - kel-lo-ja lai-te-ta tal-vel-la tal-lin nau - laan.

9 **B**

Vaan ne__ pan- naan il - lan__ tul-len juok-si-ja - var-san kau - laan.

<Nuottiesimerkki 2: *Eikä niitä kili kili kelloja*. Rinta-Koski 1971 nro 16. Nuotin puhtaaksikirjoitus S.P.>

Yleisimmin käytetty rekilaulun säkeistön rakenne on lauletaessa joko AABB tai ABB. Yllä oleva esimerkki vastaa ensimmäistä mallia eli AABB. Esimerkissä säkeen kertaus on merkitty nuottiin kertausmerkein. Säkeen metriikka on muotoa NL NL NL NL NL NL NØ NØ.

Talvitien repertuaarissa on kuitenkin lauluja, jotka eivät rakenteeltaan niin selkeästi edusta rekimittaa kuin yllä oleva nuottiesimerkki. Näissä lauluissa saatetaan kerrata yhtä säettä useamman kerran tai säe pitää sisällään niin kutsutun rallatusosion. Laulumetriikkaa analysoitaessa on käynyt kuitenkin ilmi, että laulu on rekimittainen huolimatta siitä, miten se ilmenee esimerkiksi nuottikuvan mukaan. Esittelen seuraavaksi piirileikkilauluja, jotka ovat rekimittaisia, vaikka sisältävätkin säkeiden kertauksia tai rallatuksia.

5 Sel-lai-si - a möl-li-köi-tä pii-rin kes-kel-lä, sel-lai-si - a möl-li-köi-tä pii-rin kes-kel-lä,
N L N L N L N L N L N L N L

9 sel-lai-si-a möl-li-köi-tä pii-rin kes-kel-lä jok-ka ei o-saa lau-laa(Mut - ta)
N L N L N L N L NØ NØ

13 kyl - lä ne o - saa kä - ten-sä las - ke - a, kyl - lä ne o - saa kä - ten-sä las - ke - a,
N L N L N L N L N L N L N L N L

kyl - lä ne o - saa kä - ten-sä las - ke - a hu - li - vi - li fli - kan kau - laan.
N L N L N L N L NØ NØ

<Nuottiesimerkki 3: *Mölliköitä*. Rinta-Koski 1971 nro 20. Nuotin puhtaaksikirjoitus S.P.>

Esimerkin nuottikuvaan on merkitty metrisen analyysin mukaiset painot eli nousut ja laskut. Ensi katsomalta laulun säkeiden metrinen malli ei juurikaan muistuta rekilaulua, mutta laulun metriikka hahmottuu, kun tekstistä poistetaan kertaukset ja jätetään jäljelle vain erilliset säkeet. Laulun ensimmäinen säkeen teksti on kertauksien poiston jälkeen ”sellaisia mölliköitä piirin keskellä, jonka ei osaa laulaa”. Säkeen metrinen kaava vastaa rekimittaa. Myös laulun toisen säkeen ”Mutta kyllä ne osaa kätensä laskea huvivili flikan kaulaan” kaava vastaa rekimittaa. Toisen säkeen alussa olevaa ”mutta” sanaa voi pitää täytesanana, jolloin sen paino ei vaikuta koko säkeen metriseen analyysiin.

Talvitien repertuaarissa on useampi rekimittainen laulu, jossa laulun säkeistölle on saatu lisää pituutta kertaamalla säkeiden sanoja eri tavoin. Nuottiesimerkissä 3 kerrataan säkeen puolikasta. Aatos Rinta-Koski on merkinnyt usein tällaisten laulujen säkeet erillisiksi säkeistöiksi. Tällöin rekimitalle tyypillinen säkeen lopun riimi löytyy nuottikuvassa vasta laulun toisesta säkeistöstä. Tämä voi harhauttaa laulun metristä analyysiä tehdessä.

Seuraavassa esimerkissä on rekimittainen laulu, jossa laulun mittaa on saatu pidennettyä niin kutsutulla rallatuksella. Talvitien lauluohjelmiston rekilauluissa erilaisia rallatuksia on useita. Näitä ovat muun muassa: ”sillä lailla, tällä lailla”, ”hei hilian lintu ja hilian lintu”, ”hei himputa rimpun, rimpun pila pila” ja ”sun valvali vei, sun valvali vei”.

Me-rel-lä o-len mi-nä syn-ty-nyt, **hei him-pu-ta rim-pun, rim-pun pi-la pi-la,**
 5 N L N L N L N L N L N L N L N L

me-rel-lä o-len mi-nä syn-ty-nyt ja lai-val-la o-len mi-nä luo-tu.
 9 N L N L N L N L N L N L NØ NØ

A-me-ri-kan lai-van kan-nel-la, **hei him-pu-ta rim-pun, rim-pun pi-la pi-la,**
 13 N L N L N L N L N L N L N L N L

A-me-ri-kan lai-van kan-nel-la on ris-ti-äi-se-ni juo-tu.
 N L N L N L N L N L NØ NØ

<Nuottiesimerkki 4: *Merellä*. Rinta-Koski 1972 nro 90. Nuotin puhtaaksikirjoitus S.P.>

Tässä laulussa säkeen rekimitta tulee esille, kun säkeestä poistetaan rallatettava osa sekä puolikkaan säkeen kertaus. Jäljelle jäävät säkeet ”merellä olen minä syntynyt ja laivalla olen minä luotu” sekä ”Amerikan laivan kannella on ristiäiseni juotu”. Säkeiden metrinen malli vastaa rekimittaa.

Olen analysoinut rekilauluksi myös seuraavan esimerkin laulun, jossa puhtaaseen rekimittaiseen säkeistöön on lisätty ylimääräinen säe, joka sekkin on rekimittainen. Ylimääräinen säe on merkitty nuottiin lihavoidulla tekstityypillä.

5 Voi jos il - ta jou - tui - si ja vai - vat vai - men - tui - si.
 N L N L N L N L N L N L NØ NØ

9 Hi - ki - hel - met_ kui - vui - si ja ar - mas lai - men - tui - si.
 N L N L N L N L N L N L NØ NØ

Sil - loin ois, oi sil - loin ois mun rin - nas - sa - ni rau - ha.
 N L N L N L N L N L N L NØ NØ

<Nuottiesimerkki 5: *Voi jos ilta joutuisi*. Rinta-Koski 1971 nro 54. Nuotin puhtaaksikirjoitus S.P.>

Nuottiesimerkeissä 3–5 kuvatuissa rekilauluissa laulun kestoa on saatu pidennettyä kertaamalla säkeen osaa, rallattamalla tai lisäämällä uusi säe rekilaulusäkeistöön. Niiranen epäilee näiden variaatioiden johtuvan tarpeesta saada säkeistölle ja siten piirileikille enemmän kestoa (2013: 186).

Suurin osa Talvitien repertuaarissa olevista rekilauluista on tasajakoisia, mutta mukana on muutama masurkkarytmisen laulu. Masurkka lauletaan kolmijakoisena tahtiosoituksella 3/4. Rekimittainen teksti on siirrettävissä myös masurkan rytmiin. Masurkan historiaa käsitellään lyhyesti kappaleessa 4.3.3 piirileikit ja tanssilaulut. Ohessa esimerkki masurkkarytmisestä rekilaulusta, joka noudattaa rekimitan metriikkaa.

A

Rak - ka - u - den tu - li pa - laa kuin öl - jy pum - pu - lis - sa.
 N L N L N L N L N L N L N L NØ NØ

5 B

Päi - vin oot si - nä mie - les - sä - ni ja öi - sin u - nel - mis - sa.
 N L N L N L N L N L N L N L NØ NØ

<Nuottiesimerkki 6: *Tulet palaa*. Rinta-Koski 1972 nro 126. Nuotin puhtaaksikirjoitus S.P.>

4.3.2 Polskalaulut

1700-lukua voidaan pitää kansanmusiikissa polskan valtakautena. Polska saapui Ruotsista 1600-luvun kuluessa ja se eli vahvana erityisesti Länsi- ja Etelä-Suomessa. Polskan tanssimiseen ei aina ollut saatavilla soittajia, joten sävelmiä saatettiin myös trallattaa eli trallottaa. Polskia laulettiin myös sanoin. Aiheina olivat muun muassa pilkka ja epäonnisesta rakkaudesta johtunut loukattu omanarvontunto. Laulujen sanoma oli rohkeaa, rempseää ja humorististakin. (Asplund 2006: 141–144.)

Polskalaulut muistuttavat rekilauluja siinä, että säkeistöjä laulettiin peräkkäin ilman juonta. Polskalaulussa tekstin loppusoinnut olivat tärkeät kuten rekilaulussakin. Rytmiikaltaan polskalaulut noudattavat kolmitasaisuutta. Polskasäkeistö muodostuu neljästä kuusi-iskuisesta säkeestä. Kaksi säeparia olivat keskenään riimilliset. Säkeistö saattoi sisältää myös sisäsointuja, jolloin riimiparin muodostavat myös säkeen sisällä olevat sanat eivätkä pelkästään säkeen perässä olevat pidemmän nuottiarvon sanat. (Asplund 2006: 141–144.)

Kerttu Talvitien repertuaarissa polskalauluja on vain kaksi kappaletta. Rinta-Kosken nuotinnoksissa nämä laulut on nimetty ”nro 64 Kun minä kopinan kuulin” ja ”nro 68 Kirkonkyläs oli tanssit”.

3 Kun mi - nä ko - pi - nan kuu - lin, kul - ta - ni tu - le - van luu - lin,
 5 len - nä - tin leu - ka - ni kam - ma - rin ak - ku - nal - le.
 7 Ik - ku - na me - ni rik - ki, sii - tä mä hiu - kan it - kin ja
 pe - le - kä - sin tu - le - van juo - ru - ja maa - il - mal - le.

<Nuottiesimerkki 7: *Kun minä kopinan kuulin*. Rinta-Koski 1971 nro 64. Nuotin puhtaaksikirjoitus S.P.>

4.3.3 Piirileikit ja tanssilaulut

Piirileikit eli laulutanssit liittyvät keskiaikaiseen eurooppalaiseen perinteeseen. Erityisesti Karjalankannaksella ja Inkerinmaalla tanssitapa säilyi 1900-luvun alkuun saakka. Alun perin piirileikkejä tanssittiin kalevalamittaisia lauluja laulaen, mutta 1600-luvun kuluessa riimillinen kansanlaulu syrjäytti kalevalamittaisen laulun. Riimillisen laulun piirileikit säilyivät paikoitellen jopa 1950-luvulle saakka. Sota-aikana piirileikit mahdollistivat tanssimisen myös tanssikiellon ollessa voimassa. Tanssiaskleet olivat hyvin yksinkertaisia ja tanssijat itse toimivat laulajina eli säestäjinä. (Hoppu 2006: 346–347.)

Tutkimuksen aineistossa on 116 piirileikkilaulua, joista suurin osa on jo käsiteltyjä rekimittaisia lauluja. Ohjelmistoon jää 35 piirileikkilaulua, joille en löytänyt selkeää yhtenäistä metristä mallia. Kaikki laulut ovat kuitenkin riimillisiä ja säkeistömuotoisia. Tässä joukossa on myös yleisesti nykyäänkin tunnettuja leikkilauluja kuten ”Lintu lensi oksalle”. Oheisessa nuottiesimerkissä piirileikkilaulua täydentää rallatussäe.

Kun mei-dän kai-vos-ta ve - si lop-puu niin kal - li-on al - la on läh-de vaan.

9
Ra-la-la-la - laa ja lau-lan vaan, niin kal - li-on al - la on läh-de vaan.

<Nuottiesimerkki 8: *Lähde ja kaivo*. Rinta-Koski 1971 nro 22. Nuotin puhtaaksikirjoitus S.P.>

1800-luvun kuluessa uudet tanssit alkoivat syrjäyttää vanhemmat tanssimuodot. Varsinaiseen paritanssiin oli siirrytty jo polskan ja menuetin aikana 1600-luvun lopulla. Uudet rytmit tanssissa kuuluivat vähitellen myös 1800-luvun kansanlauluissa. Ensimmäisenä Suomeen saapui valssi, joka pohjautui itävaltalaisiin ja saksalaisiin maalaistansseihin (Jalkanen 2003: 72). Kolmijakoinen valssi tuli Suomeen Ruotsin kautta ja ensin säätyläisten pariin. Valssi kansanomaistui kuitenkin nopeasti. 1840-luvulla valssi oli suosittu myös tavallisen kansan parissa. (Hoppu 2006: 352–353.)

Valssilauluja koko aineisto sisältää kymmenen kappaletta. Olen luokitellut valssilauluiksi myös laulut, joiden tahtiosoituksen Rinta-Koski on merkinnyt nuottiin luvulla 6/8. Talvitie kertoo oppineensa lapsena yhden lauluista Porin Hilmalta. Hilma saapui Nummijärvelle Talvitien kotitaloon työnhakuun sisällissodan jälkeen vuonna 1919, kun kaupungeissa oli puutetta työstä ja elintarvikkeista. Kerttu ymmärsi vasta

varttuneempana, että laulu kertoo sisällissodan sotilaan kohtalosta (Kper AK/2427). Esimerkkinä kyseisen laulun ensimmäinen säkeistö, joka koostuu kahdesta keskenään riimillisestä säeparista. Koko säkeistö koostuu siis neljästä säkeestä. Säkeiden riimit on merkitty nuottiin lihavoidulla tekstityypillä.

5
Nyt hal - ki il - man kuo - lon - kel - lot hil - jaa **ku - ma - jaa,** ja

9
kuo - lon - vii - ka - te saa niit - tää **saa - lis - taan.** Nyt

13
mur - heet ras - kaat sy - dän - tä - ni **kai - ve - lee,** ja

pol - ku - ja tuo - nen vii - toit - ta - vi **kyy - ne - leet.**

<Nuottiesimerkki 9: *Aamulla teloitettavan laulu*. Rinta-Koski 1972 nro 140. Nuotin puhtaaksikirjoitus S.P.>

Masurkan historia on yhteneväinen valssin kanssa. Esikuvana on kansantanssi, joka syntyi 1600-luvulla Puolan Masuriassa (Kurkela & Jalkanen 2003: 72). Suomen kansan keskuudessa masurkka omaksuttiin polkkamasurkkana samoihin aikoihin kuin valssikin. Masurkkarytmi siirtyi myös kansanlauluihin, erityisesti rekirytmiset laulut oli helposti siirrettävissä masurkkatempoon (Asplund 2006: 149–153). Masurkkarytmiset laulut voivat siis edustaa sekä rekilaulua että masurkkalaulua.

Olen luokitellut masurkkalauluiksi sellaiset laulut, jotka eivät ole rekimittaisia. Rekimittaisia masurkkarytmisiä lauluja käsittelen rekilaulujen luvussa 4.3.1. Aineistossani masurkkalauluja on yhtenevä määrä valssilaulujen kanssa eli kymmenen kappaletta. Suurin osa lauluista koostuu kahdesta keskenään riimillisestä tekstisäkeestä, mutta muutamia variaatioita on, muun muassa rallatussäe. Seuraavan

esimerkin laulu on kaksisäkeinen ja lauletaan rakenteella ABB. Riimilliset sanat on merkitty nuottiin lihavoidulla tekstillä.

A

En - si ker - ran sil - mäs näin niin luu - lin au - rin - gon **lois - ta - van.** Kun

5

B

en - si ker - ran ää - nes kuu - lin niin luu - lin lin - tu - sen **lau - la - van.**

<Nuottiesimerkki 10: *Ensi kerran silmäs näin*. Rinta-Koski 1972 nro 132. Nuotin puhtaaksikirjoitus S.P.>

Alkuperältään böömiläisen polkan läpimurto tapahtui Wienissä ja Pietarissa vuonna 1839. Suomeen polkka saapui Pietarista vuonna 1844. (Kurkela & Jalkanen 2003: 72.) Kansanomaisena polkkana tanssi yleistyi hieman myöhemmin, 1860-luvun kuluessa. Tasajakoisesta ja suhteellisen nopeasta polkasta tuli yksi suosituimmista tansseista ja se syrjäytti Etelä-Pohjanmaalla polskan, joka oli siihen saakka ollut suosituin tanssi. (Hoppu 2006: 353.)

Lauluohjelmistossa kolme laulua on rytmikaltaan polkkia. Laulut ovat Rinta-Kosken nuotinnoksissa nimetty seuraavasti: ”nro 36 Hyppään tanssaan”, ”nro 51 Seitsemän ämmää” ja ”nro 75 Ei ole leskeä ollenkaan”. Kaikkien kolmen laulun perustana on kaksi säettä ja lauluihin on saatu lisää pituutta joko rallatuksella tai sanojen kertauksella. Sanat ovat kaikissa lauluissa humoristiset. Seuraavassa esimerkissä on sekä rallatusta että sanojen kertausta.

Seit - se-män äm-mää sei-nän ta-ka-na, ti-lu-ai ti-lu-ai, sei-nän ta-ka-na.
 5
 Sei - se-män äm-mää sei-nän ta-ka-na, tyt - tä - ri - än - sä pai-men-taa.

<Nuottiesimerkki 11: *Seitsemän ämmää*. Rinta-Koski 1971 nro 51. Nuotin puhtaaksikirjoitus S.P.>

4.3.4 Balladit

Suomalaisen Kirjallisuuden seuran kansanrunousarkiston erikoistutkijan Anneli Asplundin mukaan suomalainen kansanballadi on käsite, jota ei ole määritelty kovin tarkasti. Balladi-termi vakiintui vasta tutkijoiden myötä suhteellisen myöhäisessä vaiheessa. Ensimmäisenä termiä käyttivät Julius ja Kaarle Krohn. (Asplund 1994: 29.) Käytössä on myös termit ”kertovat laulut” ja ”kertomalaulut”. 1800-luvulla kukoistanut perinne eli Suomessa toiseen maailmansotaan saakka, mutta tallennettiin vielä 1970-luvulla. (Asplund 1994: 44.)

Runolaulettu balladit alkoivat vaihtua Suomessa 1600-luvun kuluessa uudempaan säkeistömuotoiseen ja riimilliseen lauluun. Säkeistöt ovat kaksi- tai nelisäkeisiä, jotka sisältävät riimin ja joskus myös kertauman eli refrengin. (Asplund 2006: 188–189.) Kantelettaren (1840) alkulauseessa julkaistiin näytteenä kaksikymmentäneljä laulua nykyajan kansanlauluista. Balladit saapuivat Ruotsista ja olivat aluksi käännoiksiä ruotsalaisista balladeista. Myöhemmin syntyi myös täysin uusia ja itsenäisiä lauluja. Ruotsalaisen esikuvansa mukaan myös Suomessa ryhdyttiin julkaisemaan lauluja kirjallisesti, arkkiveisuina. Ensimmäinen arkkiveisu painettiin suomen kielellä 1636 Tukholmassa. Arkkiveisujen sävelmistö kuitenkin levisi suullisesti, sillä nuotinlukutaitoa harvalla oli. (Asplund 1994: 9–27.)

Teemoina uudemmassa balladirunoudessa olivat yleisesti traagiset aiheet, esimerkiksi sentimentaaliset ja epäsäätyiset rakkaustarinat. Vanhemmasta balladiperinteestä on löydettävissä lauluja legendoista, yliluonnollisista tapahtumista sekä viettelevästä ja uskollisesta rakkaudesta. Koomisissa balladeissa asetelma saatetaan viedä pääläelleen, kun petos ja röyhkeys osoittautuvat tieksi menestykseen. Lauluja on sepitetty myös aikansa sankareista ja rosvoista sekä historiallisista tapahtumista. (Asplund 1994: 36–39.)

Tämän tutkimuksen aineistossa ei ollut arkkiveisuja, vaikka Talvitien laajempi repertuaari niitä sisältääkin. Balladeja sen sijaan on kolme. Kaikista näistä kolmesta balladista on toisintoja Asplundin *Balladeja ja arkkiveisuja* -kirjassa. Vilhelmistä ja Hilmasta kertova balladi on saanut Rinta-Kosken nuoteissa nimen ”nro 107 Ballaari”. Asplund on antanut balladille nimen ”Kevätuuli lounaisesta”, ja se on hänen mukaansa julkaistu arkkina vuonna 1890. Laulu on levinnyt kaikkialle maahan (1994: 309). Laulu on tasajakoinen ja koostuu kolmesta säkeestä, joista kaksi ensimmäistä on keskenään riimillisiä. Kolmannen säkeen sanat kerrataan laulettaessa.

Balladi Kaarlosta ja Almasta on nimetty Rinta-Kosken nuoteissa ”nro 141 Kaarlo ja Alma”. Laulu tunnetaan myös nimellä ”Ihanan koivun alla”, joka viittaa laulun ensimmäisen säkeistön aloittaviin sanoihin. Laulun tekstin kirjoittajana tiedetään olevan euralainen Frans Juho Järvinen (1857–1918), joka elätti itsensä myymällä sepittämiänsä lauluja arkkeina. Laulu on julkaistu arkkina useana eri painoksena, joista ensimmäinen vuonna 1893. (Asplund 1994: 405). Järvisen sepittämä on myös Talvitien laulu ”nro 142 Euran kirkkomaalta”. Balladin taustalla olevalla traagisella rakkaustarinalla on ilmeisesti tausta todellisissa tapahtumissa (Asplund 1994: 375). Molemmat balladit ovat kolmijakoisia ja koostuvat kahdesta keskenään riimillisestä säkeestä.

Esimerkkinä balladi Vilhelmistä ja Hilmasta, jonka säkeistömuoto on erilainen verrattuna kahteen muuhun repertuaarin balladiin. Nuottiesimerkissä vain laulun

ensimmäinen säkeistö. Kahden ensimmäisen säkeen riimit merkitty nuotin tekstiin lihavoimalla. Kolmas säe kertauksineen merkitty kursiivilla.

Ke-vät-tuu-li lou-nai-ses-ta pu-hal-te-li **hil-jaa**. Kah-den is-tui nur-mi-kol-la
 4 Vil-hel-mi ja **Hil-ma**, jois-ta nyt ai-on mä lau-lel-la, jois-ta nyt ai-on mä lau-lel-la.

<Nuottiesimerkki 12: *Ballaari*. Rinta-Koski 1972 nro 107. Nuotin puhtaaksikirjoitus S.P.>

4.3.5 Muut riimilliset laulut

Aineistossa on lauluja, jotka eivät ole selkeästi luokiteltavissa mihinkään edellä luetelluista luokista. Tähän muiden laulujen luokkaan jaotellut laulut ovat hyvin erilaisia. Nämä muut riimilliset laulut jakautuvat sekä lapsenhoitoon liittyviin että muihin lauluihin.

Edellä mainitsemiani muita lauluja, jotka eivät ole lastenhoitoon liittyviä, on aineistossa kuusi kappaletta. Nämä laulut ovat riimillisiä ja joko kaksi- tai nelisäkeisiä. Aihepiireiltään neljä käsittelee rakkautta ja kaksi on pilkkalauluja. Neljästä rakkautta käsittelevästä laulusta yksi on mustalaislaulu, jonka Kerttu kertoo oppineensa nummijärveläiseltä Anni Keski-Pukkilalta. Hän puolestaan oli oppinut laulun kiertäviltä romaneilta, jotka yöpyivät hänen kotitalossaan Juurakon tilalla. (Kper AK/3055.) Laulun on säveltänyt unkarilainen Elemer Szentirmay vuonna 1875 nimellä ”Csak egy kislány van a világon”. Laulu on levytetty suomeksi useiden eri artistien laulamana. Iskelmälaulaja Annikki Tähti lauloi laulun vuonna 1960 nimellä ”Mustalainen”. (Szentirmay 1875.) Kyseessä on kuitenkin eri teksti, kuin

Kerttu Talvitien ohjelmistossa olevassa ”Mustalaisen laulussa”. Laulussa on kaksi säeparia, jotka ovat keskenään riimilliset.

Vieh-ke - ä - nä tuu - li hu - ma - jaa. Päi - vä pai - nuu tuo - ne met - sän

4
taa. Mus - ta - lai - sen e - lo ke - vyt on, ku - ten liek - ki vil - kas le - vo - ton

<Nuottiesimerkki 13: *Mustalaisen laulu*. Rinta-Koski 1972 nro 99. Nuotin puhtaaksikirjoitus S.P.>

Toinen puoli tästä kaatoluokasta sisältää lapsenhoitoon liittyviä lauluja. Suurin osa on kehtolauluja, mutta mukana on kaksi viihdytyslaulua sekä niin kutsuttu pissatuslaulu. Viihdytyslauluja Kerttu itse kutsuu körötyslauluiksi. Laulut ovat riimillisiä ja säkeitä on vaihteleva määrä. Kehtolauluja on yhdeksän. Kokonaisuudessaan lapsenhoitoon liittyviä lauluja on kaksitoista. Esimerkkinä pissatuslaulu, jota on käytetty lapsen harjoittellessa kuivaksi.

6 Pii-pii-pii-pii pis san-kum-mi a, mi-käs ni-mek-si pan-taas? Pan-naan-ko Tyt-ti vai

11 pan-naan-ko Pek-ka vai pan-naan-ko Al-ber - tii - na? Pii-pii-pii-pii pis san-kum-mi-a,

14 ei tuu i - kä - nä lap - sen - kum - mi - a, pii - pii - pii - pii

pis - san - kum - mi - a ei tuu i - kä - nä lap - sen kum - mi - a.

<Nuottiesimerkki 14: *Pissalaulu*. Rinta-Koski 1972 nro 161. Nuotin puhtaaksikirjoitus S.P.>

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Kerttu Talvitien lauluja on ollut hyvin mielenkiintoista tutkia. Laulujen tutkimisen lisäksi oli erittäin antoisaa kuulla Talvitien kertomana, miten hän on lauluja lapsuudessaan oppinut ja miksi hän lähti keräämään kansanlauluja 1970-luvulla. Talvitie kertoo elävästi, millaista oli viettää lapsuutta ja nuoruutta Nummijärvellä 1900-luvun alussa. Hän sivusi nauhoilla myös aiheita, jotka eivät läheisesti liittyneet kansanlauluperinteeseen. Kerrontaa kuunneltuani tuntuu kuin olisin tuntenut Kerttu Talvitien henkilökohtaisesti.

Aloittaessani tutkimusta minulla oli jonkinlainen käsitys siitä, millaisia lauluja aineisto sisältää. Oletin, että erilaiset perinnelajit olisivat tasaisesti edustettuna koko aineistossa, mikä ei kuitenkaan tarkemmassa analyysissä pitänyt paikkaansa. Tutkimusaineistosta tasan puolet on rekilauluja, mikä selvisi minulle vasta sitä läpikäydessäni. Yllättynyt olen siitä, että esimerkiksi polskalaulut ja balladit olivat aineistossa vähäisesti edustettuina.

Alkuperäisenä suunnitelmanani oli lähteä tutkimaan koko repertuaaria, jonka Aatos Rinta-Koski nuotinsi Kerttu Talvitieltä 1970–80-luvuilla. Tarkoitus oli selvittää, millainen koko laulusto kaiken kaikkiaan on. Pian kävi kuitenkin ilmi, että 1107 laulun aineisto on liian laaja tutkittavaksi kattavasti yhteen opinnäytteeseen. Päädyin lopulta rajaamaan aineiston käsittämään vain 162 laulua, jotka on laulettu nuotintaja Rinta-Koskelle vuosina 1971–1972. Olin kuitenkin ehtinyt jo käydä läpi laajasti koko aineistoa ja saada läpikatsauksen siitä, millainen koko lauluohjelmisto on. Tutkimuskysymykset nousivatkin esille tutkiessani kaikkia lauluja ennen aineiston rajausta.

Paneuduin laulujen metriikkaan ensimmäistä kertaa kunnolla tämän tutkimuksen myötä. Aikaisemmin en ollut tutkinut metriikkaa näin laajasti ja käytännössä. Minulla olisi ollut mielenkiintoa analysoida lauluja vielä laajemminkin, kuten esimerkiksi

Laitinen (2003) tekee tutkimuksessaan. Kiinnostus laulujen metriseen tulkintaan nousi tämän tutkimuksen myötä ja mielelläni paneudun siihen jatkossa vielä enemmänkin. Aion tutkia koko Talvitien repertuaarin metrisiä kaavoja ja kartoittaa sitä, millaisia lauluja koko laaja aineisto sisältää. Oli tutkimuksellisesti antoisaa, miten samanlaiset metriset mallit toistuvat erilaisissa kansanlauluissa.

Laulujen luokittelun perinnelajeihin koin tässä tutkimuksessa haastavimmaksi tehtäväksi. Monet laulut voivat kuulua useampaankin eri luokkaan, mutta tämän tutkimuksen lopputulosta palvelee se, että laulu on luokiteltuna vain yhteen kategoriaan. Sain tällä tavoin suuntaa antavia lukuja siitä, millainen laulusto Talvitien repertuaarissa piilee.

Työni kulki välillä hitaasti, mutta ei unohtunut kuitenkaan koskaan. Tästä pidin huolen sisällyttämällä Talvitien lauluja soolo-ohjelmistooni ja näin aineisto pysyi koko ajan jollakin tavalla mielessä. Näin opinnäytteen lopuksi voin todeta, että työ ei synny muuten kuin pohtimalla ja kirjoittamalla. Työn viimeiseen vaiheeseen antoivat vauhtia Tampereen yliopiston kansanperinteen arkistosta hakemani nauhat, joilla Erkki Ala-Könni haastattelee Kerttu Talvitietä.

Kerttu Talvitiestä on tullut tutkimuksen myötä minulle kovin tuttu. Hän oli tarkka laulaja ja arkistoäänitteiden laulua ja jutustelua on miellyttävää kuunnella. Kerttu oli kovin huumorintajuinen ja kertoi humoristisia tarinoita, mikä ilmeni myös repertuaarin lauluissa. Talvitie on tehnyt uskomattoman työn kerätessään lauluja vanhuksilta Kauhajoella, sillä lauluja kertyi vuosien aikana määrällisesti niin paljon. Ihailen sitä, miten hän pystyi muistamaan lapsuudestaan niin valtavan määrän lauluja, joita hänellä ei ollut enää moneen vuoteen ollut muistiin kirjoitettuna. Alavutelainen kansanlaulaja ja emäntä Tiila Ilkka lauloi Erkki Ala-Könnille 217 laulua. Tähän verrattuna Talvitien Aatos Rinta-Koskelle laulamien 1107 laulun määrä on suuri.

Kerttu on myös yllättäen tullut elämäni muutakin kautta kuin tässä tutkimuksessa. Tutustuin Kertun tyttärentyttäreeseen ja hänen lapsiinsa tämän tutkimuksen myötä. Tyttärentyttären nimi mainitaan monissa Kertun kehtolauluissa. Kertun tyttärentyttären lapset ovat opiskelleet johdollani kanteleen soittoa Seinäjoen kansalaisopistossa. Toinen heistä soittaa Kertun vanhalla 5-kielisellä kanteleella.

Työ herätti kiinnostuksen jatkotutkimuksen tekemiselle. Haluaisin tulevaisuudessa tutkia loppuun koko aineiston ja sen, millainen Talvitien koko repertuaari on. Minua kiinnostaa erityisesti Rinta-Kosken nuottien vertailu arkistoäänitteisiin, joita olen kuunnellut tutkimukseni ohessa. Olen tehnyt huomioita arkistoäänitteitä kuunnellessani, että laulujen sanat eivät aina ole yhtenevät nuotinnosten kanssa. Minua kiinnostaisi tutkia, paljonko eroavaisuuksia todellisuudessa on. Suunnitelmissani on soololevy, jotta Talvitien laulut päätyisivät äänitteeltä kuultavaksi. Olen valmistellut materiaalin pohjalta myös laulukirjaa, jonka toivon saattavani lähivuosina julkaistuksi. Työ Kertun laulujen parissa on vasta alussa.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Arkistolähteet

Kauhajoen kirjasto, käsikirjasto, Aatos Rinta-Kosken nuotinnokset 1971–1987

Talvitie, Kerttu 1971–1988. Kerttu Talvitien lauluvihkot 1971–1988, kahdeksan mustakantista vihkoa. Talvitien perikunnan hallussa. Osittain kopioituna tutkijan hallussa.

Äänitteet:

Kansanperinteen arkisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö, Tampereen yliopisto

Kper AK/2427. Talvitie Kerttu. Kauhajoki 1972. Nauhoittaja: Erkki Ala-Könni.

Kper AK/2455. Talvitie Kerttu. Kauhajoki 1.–2.7.1972. Nauhoittaja: Erkki Ala-Könni.

Kper AK/2702. Talvitie Kerttu. Kauhajoki 1973. Nauhoittaja: Tuntematon.

Kper AK/2923. Talvitie Kerttu. Kauhajoki 1973. Nauhoittaja: Erkki Ala-Könni.

Kper AK/3028. Talvitie Kerttu. Kauhajoki 21.1.1974. Nauhoittaja: Erkki Ala-Könni.

Kper AK/3035. Talvitie Kerttu. Kauhajoki 21.1.1974. Nauhoittaja: Erkki Ala-Könni.

Kper AK/3055. Talvitie Kerttu. Kauhajoki 25.3.1974. Nauhoittaja: Erkki Ala-Könni.

Kper AK/3880. Talvitie Kerttu. Kauhajoki 1976. Nauhoittaja: Erkki Ala-Könni.

Kper AK/4187. Talvitie Kerttu. Kauhajoki 1977. Nauhoittaja: Erkki Ala-Könni.

Kper AK/4194. Talvitie Kerttu. Kauhajoki 1977. Nauhoittaja: Erkki Ala-Könni.

Kper AK/4532. Talvitie Kerttu. Kauhajoki 29.12.1977. Nauhoittaja: Erkki Ala-Könni.

Szentirmay, E. (1875). Mustalainen/ Csak egy kislany van a vilagon [Annikki Tähti]. Albumilla *MUISTOJEN 60-LUKU* [CD]. Julkaisupaikka: Valitut Palat Musiikki. (1960).

Sanomalehdet

Simola, Kaisa (1983). ”Kertun kutsu lehmille: kuis, lemmuni, kuu-is”. *Pellervo 13/1983*. Helsinki: Pellervo-seura.

Vironmäki, Matti (1977) ”Museovirasto tiedottaa”. *Inkeriläisten viesti 6/1977*. Helsinki: Inkeriläisten yhdistys R.y.

Haastattelut

Kukkurainen, Eija (h2010) Tampere 22.9.2010. Haastattelija Silja Palomäki. Haastattelu tutkijan hallussa.

Laitinen, Heikki (h2011) Seinäjoki 19.8.2011. Haastattelija Silja Palomäki. Haastattelu tutkijan hallussa.

Kirjallisuus

Ala-Könni, Erkki (1978). *Alavuden laulukirja*. Alavus: Alavuden seura.

Asplund, Anneli (1994). *Balladeja ja arkkiveisuja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Asplund, Hoppu, Laitinen, Leisiö, Saha, Westerholm (2006). *Suomen musiikin historia: kansanmusiikki*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Jalkanen, Pekka & Kurkela, Vesa (2003). *Suomen musiikin historia: populaarimusiikki*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Koskinen, Jarmo (1986). *Kauhajoki soittaa ja laulaa*. Kauhajoki: Kauhajoen Musiikkiharrastusten Kannatusyhdistys ry.

Krohn, Ilmari (1898–1901). *Suomen Kansan Sävelmiä: I Hengellisiä Sävelmiä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia.

Krohn, Ilmari (1904–1933). *Suomen Kansan Sävelmiä: II 1–4 Laulusävelmiä I–IV*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia.

Laitinen, Heikki (2003). *Matkoja musiikkiin 1800-luvun Suomessa*. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis 943.

Laukkonen, Ketola, Luoma, Manninen, Ruismäki, Vuorisalmi, Ahlberg (1994). *Eteläpohjalaisia elämäkertoja III, Täydennysosa A-Ö*. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.

Leisiö, Timo (1987). ”Riimillisen kansanlaulun metriset systeemit. Aiheen alustavaa hahmottelua”. *Etnomusikologian vuosikirja 1986*. Toim. Vesa Kurkela ja Erkki Pekkilä. Helsinki: Suomen etnomusikologinen seura. 33–65.

Niiranen, Elina (2013). *Maria Feodorovan laulupolut: Vienankarjalaisen kansanlaulajan repertuaari musiikkisukupolven rakentajana*. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis 1836.

Sadeniemi, Matti (1949). *Metriikkamme perusteet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Valo & Aho (2012). ”Erkki Ala-Könnin soitinkokoelma”. *Musiikin suunta* 3–4/2012. Helsinki: Suomen Etnomusikologinen Seura. 6–18.

Internetlähteet

Kalliomäki, Erkki (2000). *Maaliuunilta Lapinkaivolle: Nummijärven kyläkirja (internet-julkaisu)*. Kauhajoki: Nummijärvi seura Ry.
<http://www.nummijarvi.fi/henkilo.html> (luettu 9.3.2014)

LIITTEET

Liite I

Olen listannut oheiseen liitteeseen kaikki tämän työn tutkimusaineiston laulut. Laulut ovat numeroituna siihen järjestykseen, miten ne ovat numeroituna Aatos Rinta-Kosken nuotinnoksissa. Laulujen nimet ovat Kerttu Talvitien omia nimityksiä. Listassa on laulujen aloitussanat, joka auttaa erottamaan toisistaan samankaltaiset tekstitoisinnot. Lisäksi olen merkinnyt laulujen sävellajit ja tahtilajit, kuten ne on Rinta-Kosken nuotinnoksiin merkitty. Viimeisessä sarakkeessa on oma analyysini laulun perinnelajista.

Laulun nimi	aloitussanat	sävellaji	tahtilaji	Perinnelaji
1. Haapapuu	Haapapuu se harmaja puu	C	2/4	Rekilaulu
2. Lintu lenti oksalle	Lintu lenti oksalle lauloi niitä näitä	D	4/4	Piirileikkilaulu
3. Iso ilo alkaa	Isoilo alkaa kun nuoripari tanssii	Ab	2/4	Piirileikkilaulu
4. Poikain kulku	Viherjäisen niityn poikki se poikain polku kulkee	Cm	2/4	Rekilaulu
5. Poika nuori	Poika nuori hulivili naurusuinen veitikka	Em	3/4	Masurkkalaulu
6. Heila heilutti hattuansa	Heila heilutti hattuansa ai ai ai hattuansa	F#m	3/4	Rekilaulu
7. Veljekset	Eikä me olla veljeksiä vaikka me ollaan kahden	Gm	2/4	Rekilaulu
8. Kili kili kalle	Kili kili Kalle kiliua kanto	Hm	3/4	Rekilaulu
9. Sepän sälli	Jos sepän sälli mä olisin	Hm	4/4	Piirileikkilaulu
10. Naapurin poika	Naapurin poika se pellollansa	Gm	2/4	Rekilaulu
11. Kuu taivaalla	Kyllä kuukin taivaalla kirkas on	E	4/4	Piirileikkilaulu

12. Nummijärvi	Nummijärvi lainehtii ja koskahan se lakkaa	Dm	2/4	Piirileikkilaulu
13. Nummijärvi se lainehtii	Nummijärvi se lainehtii ja laineet ne lyövät ristiin	Cm	2/4	Piirileikkilaulu
14. Hilsu Karvianjärveltä	Nummijärvi se kaunis järvi	Cm	4/4	Piirileikkilaulu
15. Käki	Käki se on Suomen lempilintu	Hm	4/4	Rekilaulu
16. Eikä niitä kilikilikelloja	Eikä niitä kilikilikelloja laiteta talvella tallin naulaan	Hm	2/4	Rekilaulu
17. Forssan flikat	Viidentoista vanhana kotoani läksin	Hm	2/4	Piirileikkilaulu
18. Keskeltä merivesi	Keskeltä merivesi lainehtii ja rannalt on kuin peili	C	2/4	Rekilaulu
19. Asu sinä oksalla ylimmällä	Asu sinä oksalla ylimmällä kyllä minä asun alimmalla	Hm	2/4	Rekilaulu
20. Mölliköitä	Sellaisia mölliköitä piirin keskellä	Hm	2/4	Rekilaulu
21. Linnut laulaa metsä pauhaa	Linnut laulaa ja metsä pauhaa ja puitten latvat ne heläjää	Dm	3/4	Masurkkalaulu
22. Lähde ja kaivo	Kun meidän kaivosta vesi loppuu niin kallion alla on lähde vaan	E	2/4	Piirileikkilaulu
23. Lumisade sekoitteli	Lumisade sekotteli varsani jäljet	Hm	2/4	Rekilaulu
24. Kointähti taivahalla	Kointähti taivahalla todisti sen silloin	Ab	2/4	Piirileikkilaulu
25. Kesäillan aurinko	Kesäillan aurinko se on niin loistavainen	Cm	2/4	Rekilaulu
26. Kivilinnan rakentaisin	Oi jos mä toivotun oman kullan saisin	Am	2/4	Piirileikkilaulu
27. Sillon on tallella	Sillon on tallella kun on käsivarrella	Dm	2/4	Piirileikkilaulu

28. Odotus	Ensimmäisenä iltana tulevan sun luulin	Am	2/4	Piirileikkilaulu
29. Hoikka ja pitkä	Hoikka ja pitkä kuin kuusen oksa	Am	2/4	Piirileikkilaulu
30. Vieläki käkilinnusta	Ei se käkilintu viserrä	Eb	3/4	Rekilaulu
31. Kataja on matala	Kataja on matala ja suvella se tuoksuu	Em	2/4	Piirileikkilaulu
32. Piirilaulu	Piirileikki aljettaissa heili muistuu mieleen	Hm	3/4	Rekilaulu
33. Nummijärven rannalla	Nummijärven rantoja kierrellessä	Gm	4/4	Rekilaulu
34. Hoikka ja pitkä	Hoikka ja pitkä kun kuusen oksa	C	2/4	Piirileikkilaulu
35. On neidolla lupa laulaa	On neidolla lupa laulaa kun tanssihin käy	F	3/4	Masurkkalaulu
36. Hyppään tanssaan	Hyppään tanssaan tavallisen taajaan	Dm	2/4	Polkkalaulu
37. Poika nuori	Poika nuori aina iloinen on vieraila mailla	Cm	3/4	Masurkkalaulu
38. Laittakaatte illallista	Laittakaatte laittakaatte illallista vaan	F	2/4	Piirileikkilaulu
39. Tähdet tuikkivat	Tähdet tuikkivat taivahalla ja kuu on	Am	3/4	Masurkkalaulu
40. Mäen syrjään mökkini laitan	Mäen syrjään mökkini laitan ja rupean isännäksi	Bb	2/4	Rekilaulu
41. Menin minä	Menin minä ruusupensastoon	Hm	2/4	Piirileikkilaulu
42. Etelästä lensi	Etelästä lensi se pikkuinen lintu	Am	2/4	Piirileikkilaulu
43. Kolmannen luokan pasiseerivaunusta	Kolmannen luokan pasiseerivaunusta heila mulle kirjeen pisti	Cm	4/4	Rekilaulu
44. Forssan pojat	Forssasta pojat me kotoisin ollaan	Dm	4/4	Rekilaulu

45. Piiri	Piiriksi kaikki yhtykäämme vapaus nauttikaamme	Eb	3/4	Masurkkalaulu
46. Tanssi tyttöseni	Tanssi tanssi tyttöseni hyöri nuorten kanssa	A	2/4	Rekilaulu
47. Eikä mun heilani iso oo	Eikä mun heilani iso oo se on vähälämmin pieni juu	Hm	6/8	Valssilaulu
48. Kun minä kotoani läksin	Kun minä kotoani läksin niin pilvet ne varjoili	Am	2/4	Piirileikkilaulu
49. Tämän kylän ämmät	Tämän kylän ämmät kippurahännät kupparit ja noidat	A	4/4	Rekilaulu
50. Tulkaa tytöt piirihin	Tulkaa tytöt piirihin me tanssitamme teitä	C	2/4	Rekilaulu
51. Seitsemän ämmää	Seitsemän ämmää seinän takana tilu ai	Dm	4/4	Polkkalaulu
52. Marmorikivestä lattia	Marmorikivestä lattia ja peilin lasista ovi	Hm	4/4	Rekilaulu
53. Älä mene kultani heikoille jälle	Älä mene kultani heikoille jälle sula vila vei	Am	2/4	Rekilaulu
54. Voi jos ilta joutuisi	Voi jos ilta joutuisi ja vaivat vaimentuisi	Bb	4/4	Rekilaulu
55. Heili meni amerikkaan	Heili meni amerikkaan ja minä jään kun leski	Hm	3/4	Rekilaulu
56. Helini kotiin kulki kaksi tietä	Heilini kotiin kulki kaksi tietä, oikoinen ja väärä	Eb	4/4	Rekilaulu
57. Soutelin kultani kanssa	Soutelin soutelin kultani kanssa Nummijoen suussa	Bb	2/4	Rekilaulu
58. Ero	Eikä ne lakkaa haavanlehdet tuulelle huiskumasta	Dm	4/4	Rekilaulu
59. Mitä minä huolin	Mitä minä huolin nuori kun oon	C	3/4	Valssilaulu

60. Bruukiin tuli	Bruukiin tuli tuli harmaja halla tuli	Hm	4/4	Rekilaulu
61. Kihlalaulu	Kun sinä heilani sormusta ostat niin älä sinä osta komiaa	Am	2/4	Piirileikkilaulu
62. Yksin minä istun	Yksin minä istun ja yksin minä laulan	Am	2/4	Rekilaulu
63. Meinasin olla yksin	Meinasin meinasin meinasin olla meinasin olla yksin	Cm	2/4	Rekilaulu
64. Kun minä kopinan kuulin	Kun minä kopinan kuulin kultani tulevan luulin	Cm	3/4	Polskalaulu
65. Antti Viidan lempilaulu	Kaksipa poijalla heilä on minä vain minä vain minä vain laulan	D	4/4	Rekilaulu
66. Heila	Heila se meni meni meidän sivu ja kannelta se soitti	Em	4/4	Rekilaulu
67. Hyvästi	Heila heilutti hattuansa ai ai ai hattuansa	F#m	3/4	Masurkkalaulu
68. Kirkonkyläs oli tanssit	Kirkonkyläs oli tanssit oli siä Jussit ja Frassit	Cm	3/4	Polskalaulu
69. Älä sinä poika	Älä sinä poika sillä hurialla luonnollas varsaasi liiaksi prissaa	Hm	4/4	Rekilaulu
70. Leikataanpas kauraa	Leikataanpas kauraa kuka sitoo lyhteen	Bb	2/4	Piirileikkilaulu
71. Huokausten sillalla	Huokausten sillalla nätiin pojan rinnalla	Hm	2/4	Piirileikkilaulu
72. Hei henttuni silmät	Hei henttuni silmät kuin taivaan tähdet	C	4/4	Rekilaulu
73. Tule piirihin	Tule tule tule piirihin leikkihin sinäkin	C	3/4	Valssilaulu
74. Sinisilmä poika	Aijai sorja sinisilmäpoika mun toivoni palaa sinuun	Hm	2/4	Rekilaulu
75. Ei ole leskeä ollenkaan	Ei ole leskeä ollenkaan ollenkaan ollenkaan	F	4/4	Polkkalaulu

76. Kaurapellon	Kaurapellon pellon pellon pientareella kasvoi kaunis kukka	D	2/4	Rekilaulu
77. Maantie on kova kävellä	Maantie on kova kävellä ja kivääri raskas kantaa	Hm	2/4	Rekilaulu
78. Tammerkosken sillalla	Tammerkosken sillalla näin heilan ensi kerran	A	3/4	Rekilaulu
79. Laulaisin jos tietäisin	Laulaisin jos mä tietäisin jotta hilsu mun ääneni kuulisi	Em	2/4	Rekilaulu
80. Sinisen venehen minäkin laitan	Sinisen venehen minäkin laitan kun mustalla en voi soutaa	F#m	2/4	Rekilaulu
81. Tyttöjä piiris parhaita	Tyttöjä piiris parhaita on siinä suija armaita	E	3/4	Masurkkalaulu
82. Pikkuinen poika	Kun minä olin pikkuinen poika tuli tyttäret mieleheni	Hm	4/4	Rekilaulu
83. Taivas on kahden värinen	Taivas on kahden värinen se on sininen ja harmaa	Hm	4/4	Rekilaulu
84. Ajetaampa pojat kyytillä	Ajetaampa pojat kyytillä kyllä valtio kyytin maksaa	Dm	4/4	Rekilaulu
85. Kävelin mä ylös	Kävelin mä ylös kävelin mä alas	Hm	4/4	Rekilaulu
86. Hevonen kun hernes	Hevonen kun hernes ja valjakot fälkky	Dm	4/4	Rekilaulu
87. Laske sä flikka kamariisi	Laske sä flikka sun kamariisi	Hm	4/4	Rekilaulu
88. Amerikan maa	Amerikan maa se on lämmin maa mutta suomi on vilun arka	C	4/4	Rekilaulu
89. Jukka	Sellaisia terveisiä kuin Peräkorven Jukka oli	Hm	4/4	Rekilaulu
90. Merellä	Merellä olen minä syntynyt	Cm	4/4	Rekilaulu

91. Hei henttuni	Hei henttuni silimät kuin taivaan tähäret	C	4/4	Rekilaulu
92. Heilani	Heilani on kuin helluntai	C#m	4/4	Rekilaulu
93. Petetty	Katsoppa kultani akkunasta kun sakeasti sataa lunta	Cm	4/4	Rekilaulu
94. Jäällä	Järvellä järvellä järven jäällä siellä se reki luistaa	Hm	4/4	Rekilaulu
95. Voi meitä	Voi sinua voi minua voi ettei meitä olis ollenkaan	Hm	4/4	Piirileikkilaulu
96. Kahden	Venehellä soudan vettä pitkin ja komiasti laulan	Em	4/4	Rekilaulu
97. Ilo	Eikä meitä surulla ruokita se on ilo joka elättelöö	Hm	4/4	Rekilaulu
98. Monta syytä	Saa saa saa sen linnun lentävän	Hm	4/4	Rekilaulu
99. Mustalaisen laulu	Viehkeänä tuuli humajaa päivä painuu tuonne metsän taa	Am	4/4	Muut laulut
100. Kankahanpästä mun lauluni	Kankahanpästä mun lauluni alkaa	Cm	4/4	Rekilaulu
101. La la la la	Järvellä seilasi paatti vienolla tuulella	G	4/4	Piirileikkilaulu
102. Hilian lintu	Maantien laidassa kataja kasvaa	Cm	4/4	Rekilaulu
103. Suru	Suru on tullut sydämmeeni ja eikä se sieltä lähde	Hm	4/4	Rekilaulu
104. Kulkuripoika	Maantie on pitkä ja sannoitettu	C	4/4	Piirileikkilaulu
105. Kanapaimen	Mamma se pienessä pihassansa	C	4/4	Piirileikkilaulu
106. Siltapään Jaakoon laulu	Kuljin pitkin Nummijärven rantaa	Dm	4/4	Muut laulut

107. Ballaari	Kevätuuli lounaisesta puhalteli hiljaa	Dm	4/4	Balladi
108. Ensi kerta	Kun ensi kerran silmäs näin	F	3/4	Piirileikkilaulu
109. Hyvää iltaa	Hyvää hyvää iltaa sanon sulle kulta	Am	4/4	Piirileikkilaulu
110. Pantin Feelin lähtölaulu	Englantilaisen laivan päällä	C#m	4/4	Rekilaulu
111. Silikkisaali	Pulukalla ja varsalla sillä lailla tällä lailla	A	4/4	Rekilaulu
112. Jäljet	Oris oli sotkenu järven rannalla	D	4/4	Rekilaulu
113. Kesäillalla	Kun kävelin kesäillalla näin niityn viherjän	A	4/4	Piirileikkilaulu
114. Järven rannalla	Istun järven rannalla ja katselen laineita läikkyviä	Em	4/4	Piirileikkilaulu
115. Etelätuulella	Silloin se ilma lämmin on	Hm	4/4	Rekilaulu
116. Nirunarukengät	Silikistä sametista nirunarukengät oli	H	4/4	Rekilaulu
117. Toinen nirunarukenkä	Mustat sukat ja nirunarukengät ja nirunarukengät	C#m	4/4	Rekilaulu
118. Suominiemi	Suominiemeltä suominiemeltä herrat sen talon osti	Gm	4/4	Rekilaulu
119. Ero kirje	Heilani kirjoitti erokirjeen kirjoitti konehella	Cm	4/4	Rekilaulu
120. Saatolla	Mennähän pojat me flikkoja saattahan ja ollahan vaikkapa yötä	Cm	4/4	Rekilaulu
121. Rosvo	Oli mulla ennen kulta uskollinen vierellän	C	4/4	Piirileikkilaulu
122. Odotus	Ja se oli yksi lauantaki-ilta kun sinua odotin	Ab	4/4	Piirileikkilaulu

123. Härmän häjy	Minä olen Härmän Kankaanpäästä	D	2/4	Rekilaulu
124. Silu salu	Silu salu tappeli ämmänsä kans	Hm	4/4	Muut laulut
125. Käki kukkuu kuusikossa	Käki kukkuu kuusikossa ja koivikossa on pesä	Hm	3/4	Rekilaulu
126. Tulet palaa	Rakkauden tuli palaa kuin öljy pumpulissa	Am	3/4	Rekilaulu
127. Talikkalan markkinoilla	Talvella Talikkalan markkinoilla ja kesällä Tampereella	Em	4/4	Rekilaulu
128. Etelätuulella	Silloin se ilma lämmen on kun etelästä tuuloo	Bbm	4/4	Rekilaulu
129. Matalan torpan tyttö	Suomessa olen minä syntynyt tuolla kauniissa Karjalassa	Em	4/4	Rekilaulu
130. Ei tule kesää	Ei tule kesää ei tule kesää	C#m	4/4	Piirileikkilaulu
131. Hyvää hyvää iltaa	Hyvää hyvää iltaa sanon sulle kulta	C#m	4/4	Piirileikkilaulu
132. Ensi kerran silmäs näin	Ensi kerran silmäs näin niin luulin auringon loistavan	Eb	3/4	Masurkkalaulu
133. Imatran rannalla	Imatran rannalla istuvi neito nuori ja ihana	Am	6/8	Valssilaulu
134. Imatralle	Viipuri Tammi Värtsilä Taali	Am	4/4	Piirileikkilaulu
135. Kuutamolla	Muistathan armahain retken tuon ainoan	Em	6/8	Valssilaulu
136. Kakola	Hurjan pojan koti se on rakennettu Turkuun paikalle ihanalle	Hm	4/4	Rekilaulu
137. Entiset ajat	Voi niitä aikoja entisiä voi surunpäiviä näitä	Hm	4/4	Rekilaulu

138. Lauluni	Laulu se on ollut minun iltojeni ilo	Am	2/4	Rekilaulu
139. Matinmuija	Sattui kerran sattumalta Matin muija kuolemaan	Em	3/4	Muut laulut
140. Aamulla teloitettavan laulu	Nyt halki ilman kuolonkellot hiljaa kumajaa	Hm	6/8	Valssilaulu
141. Kaarlo ja Alma	Ihanan koivun alla auringon laskeissa	Hm	6/8	Balladi
142. Euran kirkkomaalta	Nyt aijon minä kertoa menneitten muistoja	Hm	6/8	Balladi
143. Petetty ystävä	Astelin mä kerran kuutamolla	Cm	4/4	Muut laulut
144. Rakkaus	Muistathan sä neito vieno ajan jolloin lemmittiin	Hm	6/8	Valssilaulu
145. Imatran ilta	Se hupainen ilta muistui mieleeni viell	Hm	6/8	Valssilaulu
146. Maamiehen laulu	Aamusella kiekaisee tuo kotilintu kukkonen	C	6/8	Valssilaulu
147. En itke	Minäkö itkisin ei älä usko elämän koulua käydessäin	Hm	3/4	Masurkkalaulu
148. Juomarin laulu	Ennen minä lauloin kuin lintunen pieni	Hm	3/4	Valssilaulu
149. Ensi lempi	Mä sua lemmin oi ystäväin	Dm	3/4	Muut laulut
150. Amerikan lesken laulu	Minä olen Amerikan leski ja sillä laulan niistä	Am	3/4	Rekilaulu
151. Tuutilaulu	Aa aa atipitipuu Halli ja Killi ja kuk kuk kuu	Cm	4/4	Lapsenhoitolaulu
152. Tuutilaulu	Piun paun paukkaa jänis metsässä laukkaa	Bb	4/4	Lapsenhoitolaulu
153. Tuutilaulu	Piun paun paukkaa haarapussi laukkaa	Bb	4/4	Lapsenhoitolaulu

154. Tuutilaulu	Tuu tuu tupakkirulla	Cm	4/4	Lapsenhoitolaulu
155. Tuutilaulu	Nuku nuku nurmilintu	Cm	4/4	Lapsenhoitolaulu
156. Trengin hyysöölaulu	Aa tuuti lullaa avain portaan alla	Hm	4/4	Lapsenhoitolaulu
157. Älä sinä pakkänen	Älä sinä pakkänen tupahan truuvaa	C#m	4/4	Lapsenhoitolaulu
158. Huis sika mettähän	Huis sika mettähän kettuja pettähän	Cm	4/4	Lapsenhoitolaulu
159. Linnunpoika	Lii lii linnunpoika pieni linnunpoika	Gm	4/4	Lapsenhoitolaulu
160. Äiti siunaa	Taaton toivo lapsonen kasvaa hento hymyten	G	4/4	Lapsenhoitolaulu
161. Pissalaulu	Pii pii pissankummia	Gm	4/4	Lapsenhoitolaulu
162. Tuutilaulu	Mitä sinä tuuli siä tuivertelet	C#m	4/4	Lapsenhoitolaulu

Liite II

Esimerkissä on sivu Aatos Rinta-Kosken nuotinnoksesta. Nuottiviivastot ja nuotit on piirretty nuottiin käsin. Sanat, laulujen otsikot sekä muut tiedot on sen sijaan kirjoitettu kirjoituskoneella. Oheisessa nuotissa vuosilukuun on tullut lyöntivirhe. Vuosiluvun pitäisi olla 1972 eikä 1977, kuten nuottiin on kirjoitettu.

Kauhajoki. Nummijärvi 1977. A. Rinta-Koski. N:o 241.
Kerttu Talvitie. o. s. Pihlaja. S. 1912.
N:o 91. Hei Henttuni.

1. Hei henttuni silmät kuin taivahan tähdet ja
varsi kun elämän lanka. Enkä minä luullu niin nättiä
poikaa maailmassa olevankaa.

2. Hei henttuni silmillä sänisillä
ja poskilla punaisilla.
Niillä minä itteni ilahutan
kuin rikkahat tuhansilla.

3. Kun heilastani en eroaisi
vaikka vereni keitettäisiin.
Vaikka minut äkiltä
laivan takiltä merehen heitettäisiin.

4. Sen vanhan hentun- perkelehen
minä pikipadas keitän.
Uuden kullan, lirusilimän
fällyjen alle peitän.

5. Hei henttuni kuoli ja kuopattihiin
sen suuren koiwun alle.
Taas meni poijalta kolme markkaa
haudan kaivajalle.